

**STUDENCKIE PISMO
INSTYTUTU KULTURY EUROPEJSKIEJ**

spIKE®

spIKE®

Studenckie Pismo Instytutu Kultury Europejskiej Spiker

10/2022

spIKE®

Studenckie Pismo Instytutu Kultury Europejskiej Spiker

Studenckie Pismo Instytutu Kultury Europejskiej Spiker to inicjatywa lokalnego środowiska naukowego, zmierzająca do aktywizacji oraz intensyfikacji życia akademickiego w wymiarze publikacyjnym. W szczególności dedykowana jest ona studentom Instytutu Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie, choć pozostaje otwarta dla wszystkich studentów UAM.

Pismo *spIKE*® powstało jako swoiste forum wymiany myśli, dyskusji i polemik, miejsce upublicznienia prób naukowych oraz literackich, stanowiących realizację pasji i zainteresowań studenckich. Pismu przyświeca idea interdyscyplinarności oraz otwartości na nowe, ciekawe pomysły i interpretacje. W *Studenckim Piśmie Instytutu Kultury Europejskiej Spiker* publikuje się – w formie elektronicznej – artykuły naukowe i popularnonaukowe, eseje, felietony i recenzje, ale także poezję oraz opowiadania.

Instytut Kultury Europejskiej w Gnieźnie
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Studenckie Pismo Instytutu Kultury Europejskiej Spiker
(spIKE®)

10/2022

Redaktor naczelny

Mieszko Ciesielski

Zespół redakcyjny

Miriam Czachor
Bogna Niszcza
Gabriela Zapolska

Gniezno 2022

Instytut Kultury Europejskiej
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Studenckie Pismo Instytutu Kultury Europejskiej Spiker
(spIKE®)

Redaktor naczelny

Mieszko Ciesielski

Zespół redakcyjny

Miriam Czachor

Bogna Niszcza

Gabriela Zapolska

Komitet naukowy

Dr Mieszko Ciesielski

Dr Michał Duch

Projekt okładki

Mieszko Ciesielski

Korekta i redakcja językowa

Zespół redakcyjny

Copyright by IKE UAM

Biuro wydawnictwa
ul. Kostrzewskiego 5-7, 62-200 Gniezno

spIKE® 10/2022

Spis treści

Anna Łuczak

**Stereotypizacja wizerunku kobiety
w animacjach Disneya6**

Damian Julkowski

Kulturowy krajobraz Gniezna11

Antonina Kozaczko

**Przekaz na temat zmian klimatu na oficjalnych
stronach internetowych państw Unii Europejskiej 18**

Paulina Michalska

**Budowanie medialnego wizerunku żużlowców
– na przykładzie Przeglądu Sportowego 25**

Anna Łuczak

STEREOTYPIZACJA WIZERUNKU KOBIETY W ANIMACJACH DISNEYA

Stereotyp osobowy – definicja

Stereotypy to podzielane przez społeczeństwo wiedza i poglądy na temat innej kultury lub osób, które są nacechowane emocjonalnie¹. Obraz myślowy, który kreujemy na temat danych jednostek, instytucji, kultur jest najczęściej uproszczony². Stereotypom mogą towarzyszyć uprzedzenia i dyskryminacja innych grup, zwłaszcza kiedy stereotypy są negatywne³. Stereotypy są podzielane przez wielu ludzi i zwykle zakorzeniają się bardzo głęboko w myśleniu tak, że trudno z nimi zerwać. Stereotypizowanie to przypisywanie w procesie kategoryzacji wszystkim osobom z określonej grupy tych samych cech, i jednocześnie pomijanie cech indywidualnych⁴. Myślenie stereotypowe pojawia się wraz z przebywaniem i socjalizacją w danym środowisku. Ludzie upraszczają swój obraz świata, porządkują rzeczywistość, kategoryzując i generalizując to, co ich otacza. Stereotypy powstają wówczas, kiedy wiedza na dany temat jest niepełna, a sytuacja życiowa wymaga określonego działania, przyjęcia jakiejś postawy itp. W ten sposób powstałe stereotypy, jeśli tylko częściowo chociaż realizują funkcje poznawcze, na długo utrwalają się w myśleniu poszczególnej jednostki i szerzej: w świadomości społecznej, kulturze. Źródłami stereotypów mogą być m.in.: chęć dowartościowania własnej osoby i kultury oraz przeniesienie agresji z powodu konfliktu lub lęku przed innymi kulturami. Stereotypy mogą również zostać wykorzystane przez sprawujących władzę, jako forma manipulacji do szerzenia niechęci i dezinformacji na temat innych narodów lub grup społecznych.

Jednym z rodzajów stereotypów są te dotyczące płci. Płeć jest dobrą podstawą do tworzenia się stereotypów, gdyż jest cechą, która jest widoczna, wyróżniająca oraz uniwersalna⁵. Stereotypy płci wiążą się z oczekiwaniami

społecznymi i przypisywaniem określonej roli ze względu na płeć⁶.

Stereotypy płci w wybranych filmach Disneya

Wizerunek kobiety w filmach animowanych Disneya zmieniał się na przestrzeni lat. Wczesne filmy z głównymi bohaterkami kobiecymi powstawały na bazie stereotypów związanych z tradycyjnymi rolami przypisanymi kobietom. Było to uwarunkowane okresem historycznym, w którym powstawały, oraz tym, że filmy te zostały stworzone przez mężczyzn, którzy żywili owe stereotypowe przekonania. Późniejsze produkcje, powstałe po śmierci Walta Disneya bardziej zarysowują indywidualny charakter głównych bohaterek, i tym samym kobiety zaczynają być przedstawiane mniej stereotypowo.

W filmie *Królowna Śnieżka i siedmiu krasnoludków* (1937) pierwszy stereotyp pojawia się już na początku filmu, kiedy Zła Królowa pyta magiczne zwierciadło o to, kto jest najpiękniejszy na świecie. Pokazuje to, że Królowa jest skupiona na swojej urodzie, szuka potwierdzenia, że jest piękna. Postać w magicznym zwierciadle jest płci męskiej, co sugeruje, że jedynie męski wzrok może być arbitrem piękna kobiecego wyglądu, a kobieta może poczuć się dowartościowana tylko, gdy usłyszy komplement z ust płci przeciwnej. Pojawia się tu też stereotyp, że piękne mogą być tylko kobiety młode, gdyż zwierciadło wskazuje, że Śnieżka jest jeszcze piękniejsza. Staje się to przyczyną konfliktu między bohaterkami. Disney stereotypowo przedstawia relację kobiet, pokazuje, że kobiety są zazdrosne o inne, które są piękniejsze od nich i z tego powodu ich nienawidzą. Mamy tu też motyw zazdrości starszej kobiety o młodszą: Królowa jest zazdrosna o to, że piękna młoda dziewczyna jest adorowana przez księcia. Wymowna jest też scena, w której Królowa, dowiedziawszy się, że Śnieżka nie zginęła z ręki łowcy, zachowuje powściągliwość i nie pokazuje swojej złości. Mamy tu do czynienia ze stereotypem, wg którego kobiety nie powinny wylewnie okazywać emocji, w tym przypadku gniewu.

Z kolei Śnieżka w tym filmie jest przedstawiona jako bezbronna, uległa, niepotrafiąca się obronić, a nawet racjonalnie myśleć. Szczególnie widać to w scenie, kiedy łowca próbuje ją zabić. Śnieżka bardzo emocjonalnie reaguje na dziejące się wydarzenia. W lesie wpada w panikę, pada na ziemię z płaczem i nie jest w stanie racjonalnie i skutecznie wyjść z opresji. Uwidacznia się tu stereotyp, że kobiety pod wpływem silnych emocji nie radzą sobie z logicznym, racjonalnym myśleniem, że wyolbrzymiają pewne rzeczy. Emocjonalność i wynikająca z niej nieracjonalność to cecha stereotypowo przypisywana kobietom. W animacji pojawia się obraz kobiety nieporadnej, której ktoś musi przyjść na ratunek – z lasu bohaterkę wprowadzają zwierzęta.

W chatce krasnoludków Śnieżce przypisany jest stereotyp kobiety jako gospodyni domowej, która zajmuje się sprzątnięciem domu, gotowaniem i opieką nad dziećmi, w tym przypadku krasnoludków. Kobieta jest tu pokazana jako matczyzny wzorzec dla mężczyzn, Śnieżka to

¹ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/;3979617> (dostęp: 16.06.21).

² A. Bullock, O. Stallybrass, *The Fontana Dictionary of Modern Thought*, Fontana Books, London 1983, s. 601.

³ Tamże.

⁴ S. Bedyńska, *Stereotyp jako nieunikniony element umysłu*, <http://www.swiatproblemow.pl/stereotyp-jako-nieunikniony-element-umyslu/> (dostęp: 14.07.2021).

⁵ G. V. Bodenhausen, R. S. Wyer, *Effects of stereotypes on decision - making and information - processing strategies*, "Journal of Personality and Social Psychology", nr 48, s. 267-282.

⁶ J. Mikulska, *Stereotypy i uprzedzenia jako determinanty jakości życia kobiet*, "Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny", 1993, nr 2, s. 145.

obraz kobiety, która ma silny instynkt macierzyński nawet w tak młodym wieku. W filmie wyraźnie pojawia się stereotypowe ukazanie płci kobiecej jako zajmującej się domem, a płci męskiej jako pracującej. Śnieżka jest przedstawiona jako naiwna i łatwowierna dziewczyna, która nie zwraca uwagi na fakty i daje się łatwo oszukać. Wiąże się to ze stereotypem kobiety mniej inteligentnej od mężczyzn. Śnieżka jest również pokazana jako dobra, miła w stosunku do zwierząt oraz pomocna potrzebującym. Najczęściej wskazywanym przez feministki stereotypem jest przedstawienie kobiety jako potrzebującej pomocy, ratunku od mężczyzny. Na końcu omawianego teraz filmu, Książę ratuje Królowną pocałunkiem. Pokazuje to, że kobieta nie ma wpływu na swój los, nie potrafi sama siebie ocalić. To mężczyzna musi ją uratować. Ze sceną finałową wiąże się też stereotyp miłości jako spełnienia marzeń kobiety. Śnieżka przez cały swój pobyt u krasnoludków wspomina o swojej miłości i pragnieniu zmiany w swoim życiu i na koniec filmu jej marzenie o księciu się spełnia. Królowna biernie czeka na swego mężczyznę i jego miłość, której pragnie, i którą postrzega jako jedyne źródło swego szczęścia.

W *Kopciuszku* (1950) pojawiają się podobne stereotypy, co w *Królownie Śnieżce*. Kopciuszek jest dziewczyną, która jest traktowana jak służba domowa. Wykonuje wszystkie czynności związane ze sprzątaniem, gotowaniem, praniem, a także zajmuje się zwierzętami. Bohaterka marzy o lepszym życiu, ale biernie czeka, aż jej życie się odmieni. Jej wybawicielami są wróżka, która posyła ją na bal i księżę, który zabiera ją z domu i poślubia. Nawet kiedy macocha zamyka ją na strychu, by nie mogła przysmerzyć pantofelka, bohaterka nie wykazuje aktywnej roli, by się uwolnić, na ratunek przychodzą jej myszki. Jednak później dziewczyna wykazuje się sprytem i ujawnia, że ukryła drugi pantofelek przed macochą. W ten sposób zagwarantowała sobie swoją przyszłość z księciem. Po raz kolejny mężczyzna jest drogą do lepszego życia, a miłość jest szczęśliwym zakończeniem i wyzwoleniem od złej sytuacji życiowej. Kopciuszek mimo trudnej sytuacji, jaką stworzyła jej macocha, jest życzliwa, łagodna, uśmiechnięta. Siostry Kopciuszka są kłótlive i nie mogą się między sobą zgodzić, a do Kopciuszka odnoszą się z pogardą. Jest to kolejny przykład stereotypowego przedstawienia relacji między kobietami, polegającej na rywalizacji i nienawiści. Siostry Kopciuszka są zarazem ukazane jako brzydkie, co wpisuje się w stereotyp łączenia brzydoty oraz złego charakteru, w odróżnieniu do Kopciuszka, który jest zarazem dobry i piękny.

Aurora w *Śpiącej Królownie* (1959) powieliła stereotypy pokazane w poprzednich filmach. Bohaterka nie ma żadnego wpływu na swój los. Jej rodzice zaręczają ją z księciem, kiedy była niemowlęciem. Nie ma też żadnego wpływu na los związany z zapadnięciem w sen. Diabolina odbiera jej autonomię, zmuszając do ukłucia w palec wrzecionem. Amy M. David podkreśla, że mimo iż Śnieżka i Kopciuszek także nie miały zbyt dużego wpływu na swój los, Aurora jest najbardziej bierną w stosunku do swojego przeznaczenia. Jej wybawcą, tak jak w poprzednich animacjach, jest mężczyzna. Dziewczyna pragnie spotkać księcia, o którym śni i dzięki któremu będzie mogła zrealizować marzenie o wielkiej miłości. Jest załamana faktem, że ma narzeczonego i nie może spotykać się z księciem, co można interpretować, że dziewczyna

woli miłość i towarzystwo dopiero co poznanego mężczyzny, niż własne królestwo, swoje prawo do tronu i swoich prawdziwych rodziców.

Aurora nie zadaje żadnych pytań, nie reaguje na wiadomość, że przez wiele lat żyła w kłamstwie, jej jedynym zmartwieniem jest przymusowe rozstanie z ukochanym. W scenie pierwszego spotkania Aurory i Filipa na początku istnieje niechęć Aurory do kontaktu fizycznego, a Filip mimo tego dotyka ją. Widać tu ideę, że dziewczyna może bez pozwolenia i mimo dyskomfortu kobiety dotykać ją. Ten przekaz wzmacniają sceny, w których książęta ratują księżniczki pocałunkiem, kiedy one śpią. Dziewczyny nie mogą wyrazić zgody na dotyk intymny w takiej sytuacji i te sceny przez wiele feministek są interpretowane jako napaść seksualna.

Dwa pierwsze dary od wrózek są związane z aparycją zewnętrzną kobiety – powinna być piękna i mieć piękny głos, by miło się na nią patrzyło i miło słuchało. Diabolina pokazuje gwałtowne emocje, często szybko zmieniając swój stan emocjonalny. Ponownie odbiorcy widzą stereotyp kobiety nadmiernie emocjonalnej. Wróżki, które opiekują się Aurorą, są ukazane w niektórych scenach jako nieporadne. Nie radzą sobie z uszyciem sukienki i nie potrafią upiec tort bez użycia magii. Łamie to stereotyp, że kobiety to mistrzyni w szyciu i gotowaniu, ale jest to wykorzystane jako efekt komediowy, więc ukazanie kobiet, nieumiejących szyć lub gotować, to coś zabawnego, warte go śmiechu.

Ponadto, Aurora jest zawsze uśmiechnięta i życzliwa. Dobroć i życzliwość księżniczek pokazywane są w ich relacjach ze zwierzętami, które zawsze chętnie je otaczają.

W *Malej Syrence* (1989) przedstawieniem wyraźnie stereotypowym jest obraz kobiety, której odebrano głos. Kobiety przez wiele lat nie miały między innymi praw wyborczych, a więc prawa głosu w ważnych sprawach. Powinny być ciche i posłuszne, a niektóre środowiska mówią, że powinny być widziane, ale nie słyszane. Potwierdza to Urszula, wiedźma morska i czarny charakter w animacji, która w swojej piosence *Wyznanie Urszuli* mówi: "Mężczyźni tam nie lubią trajkotania. Plotkarstwo ich właściwie nudzi dość. Oczekuje się od pań, żeby oszczędzały krtań. Lepiej milczeć niż bez sensu palnąć coś". Potwierdza ona istniejący w kulturze stereotyp milczącej kobiety. W niektórych kulturach nadal istnieje przekonanie, że kobieta nie powinna wypowiadać się na pewne tematy. Wciąż istnieją społeczności, w których decyzje w ważnych sprawach dotyczących kobiet podejmowane są bez wysłuchania ich głosu. Kobiety są uciszane, bo są uważane za kierujące się bardziej emocjami niż logiką⁷. Oratorstwo, zdolności wypowiedzenia się sięgają czasów kultury antycznej, gdzie było to zajęciem męskim.

Co znamienne, Ariel oddaje swój głos w zamian za spotkanie z mężczyzną. Zostawia swój dotychczasowy świat dla miłości. Jednak w odróżnieniu od poprzednich bohaterek, to Ariel jest inicjatorką kontaktu z Erykiem, to ona musi walczyć o jego miłość, gdyż może spotkać się z niemiłymi konsekwencjami, jeśli nie spełni warunków umowy z Urszulą. Ariel nie czeka biernie na odmianę losu i jest aktywną uczestniczką w relacjach z mężczyzną. Jest nastolatką, która ma swoje własne zainteresowania. Ko-

⁷ <http://okiemwielkiejsiostry.blogspot.com/2018/10/kobiety-ryby-i-dzieci-gosu-nie-maja.html#> (dostęp: 19.07.21).

lekcionuje ona przedmioty ludzkie, które spadają z powierzchni oceanu na dno. Dziewczyna ukrywa swoje hobby przed ojcem i resztą podwodnego świata. We współczesnym społeczeństwie zainteresowania nastolatka są często wyśmiewane, nie są traktowane poważnie. Bohaterka podkreśla, że nie czuje się rozumiana przez resztę podwodnego społeczeństwa. *Mała Syrenka* to początek ery, w której Disney w swoich filmach stara się zerwać ze stereotypami i stworzyć nowy wizerunek bohaterki kobiecej.

Bella w *Pięknej i Bestii* (1991) zrywa ze stereotypem kobiety czekającej na miłość. Bohaterka woli czytać książki i przeżywać przygody. Jest ona w związku z tym krytykowana przez mieszkańców wioski. Po raz pierwszy kobieta w filmie Disneya unika zalotów mężczyzny, a jej motywacją nie jest miłość. Niektórzy argumentują, że pod koniec filmu bohaterka, zakochując się w Bestii, powróciła do roli "układnej żony". Z jednej strony faktycznie jest to spowodowanie wątku Belli do miłości, ale ta miłość została przez nią wybrana. Gaston nie respektuje wolności dziewczyny, traktuje ją jak obiekt. Jego postawa wynika z zakorzenionych w kulturze tradycyjnych przekonań dotyczących małżeństwa. Kobieta w dawnych czasach była wydawana za mąż przez swojego ojca, bo była jego własnością, małżeństwo oznaczało zmianę mężczyzny-właściciela. Bestia, mimo pierwotnego uwięzienia Belli w zamku, uwalnia ją i oferuje wybór. Film pokazuje też, że wygląd nie ma znaczenia. Dotychczas w filmach Disneya para kochanków była równie piękna. W *Pięknej i Bestii* Bella zakochuje się nie w powierzchowności, a we wnętrzu swojego ukochanego.

W *Pocahontas* (1995) krytycy zauważają stereotypy płciowe oraz etniczne. Problem w filmie leży w uproszczonym przedstawieniu relacji natywnych mieszkańców Ameryki i europejskich kolonizatorów. Pocahontas jest mediatorem pomiędzy dwoma kulturami. Jest ukazana jako kobieta, która zdobywa szacunek u przywódców innej kultury oraz która ma posłuch wśród przywódców swojego plemienia. Pocahontas w filmie nie jest bierną uczestniczką w swoim życiu, a jej cele i marzenia nie sprowadzają się do wątku miłosnego. Bohaterka ta, jako jedyna w omawianych tu filmach, nie kończy szczęśliwie poślubiona z ukochanym wybrankiem. Jej największym osiągnięciem jest powstrzymanie wojny i utrzymanie pokoju między dwoma kulturami.

Pocahontas ma bardzo bogatą osobowość, ukazana jest jej odwaga, miłość do swojego ludu, ciekawość i otwartość na świat. Bohaterka zrywa ze stereotypem delikatnej kobiety, jest dobrze zbudowana, widać zarys mięśni w jej sylwetce. Pocahontas przerywa też walkę dwóch mężczyzn, w niczym nie ustępując im pod względem siły fizycznej. Główna bohaterka zrywa także ze stereotypem kobiety uległej i posłusznej. Nie zgadza się ze swoim ojcem i nie chce się zgodzić na małżeństwo z Kookoumem, najlepszym wojownikiem w wiosce. Woli sama kształtować swój los.

Mulan, z animacji *Mulan* (1998) jest postacią, która zrywa ze stereotypami płci. W filmie ukazany jest zestaw stereotypowych cech kobiecych i męskich. Kobieta powinna być cicha, spokojna, piękna, poruszać się z gracją, wyjść za mąż, by przynieść zaszczyt rodzinie. Obowiązkiem mężczyzny jest pójście na wojnę, ochrona rodziny i ojczyzny. Mulan ma problemy z dostosowaniem

się do standardów przyjętych dla obu płci. W kulturze przyjęto krzywdzący model wyśmiewania mężczyzn, którzy są zbyt kobiece. Jednak, jeśli chodzi o kobiety, krytykuje się je zarówno wtedy, gdy są zbyt męskie, jak i wtedy, gdy są zbyt kobiece. Historię w *Mulan* można interpretować jako poszukiwanie swojej własnej tożsamości płciowej i zrywanie z oczekiwaniami stawianymi przez społeczeństwo.

Społeczna reakcja na stereotypowy wizerunek kobiety w filmach Disneya

Filmy Disneya są krytykowane przez ruch feministyczny głównie z powodu utrwalania stereotypów i norm płciowych panujących w czasach, kiedy powstawały najwcześniejsze filmy o księżniczkach. Z czasem animacje Disneya ewoluowały w stronę postulatów feminizmu, a główne bohaterki stawały się coraz bardziej niezależne w swoim charakterze. Istotną podstawą krytyki Disneya jest fakt, że film jest medium dostępnym dla szerokiej publiczności, ma więc duże oddziaływanie na odbiorców i może kształtować świadomość społeczną w zakresie różnych zagadnień, m.in. płci i rasy⁸.

Wiele gwiazd filmowych o przekonaniach feministycznych, (przykładowo Keira Knightley, znana m.in. z serii filmowej *Piraci z Karaibów*), przyznaje w wywiadach, że zakazuje swoim dzieciom oglądania niektórych bajek Disneya, z postaciami kobiecymi w roli głównej⁹. Kristen Bell, która użyczyła głosu Annie, siostrze królowej Elsy, w *Krainie lodu* Disneya, również przyznała się do zakazywania dzieciom oglądania niektórych filmów tego studia. Najbardziej szkodliwymi dla wizerunku kobiet są według wielu feministek animacje o Śnieżce, Kopciuszku i Aurorze. Celebrytki wypowiadające się na ten temat argumentują, że bohaterki, które czekają na ratunek przez księcia – mężczyznę, nie są odpowiednim wzorem dla dzieci. Takie wypowiedzi rodzą debatę wśród fanów klasyków Disneya. Fani zastanawiają się, jakie wartości są szkodliwe dla młodej widowni, a które są warte naśladowania w prawdziwym życiu.

Z niektórych interpretacji wynika, że nawet w najbardziej stereotypowych przedstawieniach postaci kobiecych można ujrzeć pozytywne cechy oraz wartości. Postać Kopciuszka można uznać za pracowitą i silną osobę, która znosi toksyczne relacje w domu, a jej marzeniem nie jest koniecznie mężczyzna, lecz ucieczka z domu od znęcającej się nad nią macochy. Wiele osób, które były wychowywane przez rodziców stosujących wobec nich przemoc, wypowiada się, że identyfikują się z Kopciuszkiem oraz że jej historia jest dla nich inspirująca. Interpretacja filmów to subiektywna ocena i analiza przedstawionych wydarzeń na ekranie. Analizujemy filmy również przez pryzmat naszych własnych doświadczeń oraz wartości kultury, w której żyjemy. Niektóre feministki podkreślają, że ważna jest rozmowa z dzieckiem na temat obejrzanych filmów i pomoc w głębszym rozumieniu przedstawianych wątków.

⁸ V. Hazell, J. Clarke, *Race and Gender in the Media: A Content Analysis of Advertisements in Two Mainstream Black Magazines*, "Journal of Black Studies", nr 39.1, s. 5-21.

⁹ Keira Knightley bans daughter from watching some Disney films <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-45900794> (dostęp: 16.07.21).

Filmy z księżniczkami Disneya krytykowane są także za przedstawianie w nich nieprawdziwego i mało zróżnicowanego obrazu kobiety pod względem sylwetki¹⁰. Zdecydowana większość bohaterek Disneya to szczupłe dziewczyny, o długich nogach i pięknej twarzy, które wpisują się w kulturowe kanony piękna. Według feministek i badaczy, powoduje to w odbiorcach utrwalenie nierealnego ideału piękna i nakłada na kobiety presję, żeby do niego się dostosować, gdyż tylko takie kobiety, według filmów Disneya, spotykają swoją miłość. Wyjątkiem od takiego wizerunku jest postać Urszuli z *Małej Syrenki*, która jest kobietą o pełnych kształtach, tak jak trzy wróżki pojawiające się w animacji *Śpiąca Królewna*. Urszula jest jednak czarnym charakterem, postacią, której nie powinno się kibicować, a wróżki są postaciami drugoplanowymi, które są wykorzystywane jako wątek komediowy w filmie. Prezentowanie osób o sylwetkach, które nie wpisują się w kanon piękna, w roli negatywnych bohaterów i jako komiczny efekt jest również szkodliwe dla postrzegania swojego ciała przez młodych odbiorców, co pokazywanie szczupłych i pięknych osób jako bohaterek pozytywnych.

Animacje z kobietami w roli głównej po roku 1989 są oceniane przez feministki mniej krytycznie, choć nadal widać stereotypy w tych filmach. Główną pozytywną zmianą w wizerunku kobiet jest nadanie im wyróżniających cech charakteru. Kobiety przestały biernie czekać na ratunek, lecz aktywnie kształtują swój los. We wcześniejszych animacjach kobiety zajmowały się głównie sprzątaniami. Od filmu *Mała Syrenka* bohaterki przestały być portretowane jako „kury domowe”, ale jako kobiety, które mają hobby i zainteresowania. Ariel interesuje się ludzkim światem, a Belle uwielbia czytać książki. Kobiety zostały również pokazane w sytuacji władzy. Pocahontas odgrywa dużą rolę, wpływa na decyzję swojej społeczności, a Mulan wypowiada się w kwestiach politycznych swojego kraju. Zmieniło się także podejście bohaterek do miłości, co jest bardzo pozytywnie odbierane przez kobietę część widowni. Miłość przestała być głównym motywem i celem bohaterek. Z drugiej strony nadal w animacjach Disneya widnieją problematyczne i stereotypowe obrazy.

Zaprzestanie oglądania filmów z nieodpowiednią treścią to jeden ze sposobów bojkotowania wielkich studiów filmowych. Szczególnie w dobie mediów społecznościowych rozwinęło się zjawisko *cancel culture* – kultura kasowania – różnych podmiotów, osób lub firm, które mają kontrowersyjne poglądy. Jest to rodzaj ostracyzmu społecznego, który odbywa się zazwyczaj w Internecie. Studio Disneya zostało poddane takiemu ostracyzmowi ze względu na rasistowskie portrety bohaterów w swoich filmach oraz pokazywanie stereotypowego wizerunku kobiet. Choć należy zaznaczyć, że coraz częściej *cancel culture* jest nieakceptowana przez internautów jako forma krytyki.

W analizach feministycznych często stosuje się test Bechdel, nazwany nazwiskiem rysownicy Alison Bech-

del¹¹. Test ten sprawdza aktywną obecność kobiet w filmie i często jest używany jako wskaźnik seksistowskiego ukazania wizerunku kobiet w różnych tekstach kultury. Pytania testu dotyczą tego, czy w filmie występują co najmniej dwie kobiety, w niektórych wersjach testu sprawdza się również czy posiadają imię, czy te kobiety rozmawiają ze sobą i czy tematem ich rozmowy jest coś innego niż mężczyźni¹². Kryteria „zdanego” testu wydają się nie być wygórowane, ale z analiz wynika, że niektóre filmy nie spełniają trzech lub mniej warunków¹³. Warto zaznaczyć, że fakt zaliczenia testu nie czyni filmu feministycznym ani nie wskazuje, że film posiada pozytywny i nie stereotypowy wizerunek kobiet¹⁴. Pomyślne przejście testu Bechdel zależy również od interpretacji scen przez odbiorcę. Głównym celem testu jest zwrócenie uwagi, że to mężczyźni są częstszymi bohaterami w filmach, mają więcej tekstu mówionego, a kobiety są często wprowadzane tylko do wątków miłosnych¹⁵. Animacje Disneya również są poddawane temu testowi. Z omówionych wyżej filmów wszystkie z nich są opisane na oficjalnej stronie testu Bechdel jako te, które przeszły go pomyślnie. Choć w niektórych przypadkach fani mają wątpliwości. Przykładowo odbiorcy zastanawiają się, czy rozmowę Ariel i Urszuli w *Małej Syrence* nie powinno interpretować się jako rozmowę o mężczyźnie. Także w *Mulan* zauważa się, że większość rozmów między kobietami teoretycznie dotyczy małżeństwa i wymogów bezpieczeństwa wobec kobiet w tej kwestii¹⁶.

Innym aspektem, który jest często przytaczany w feministycznych analizach, jest procent tekstu mówionego przez kobiety i mężczyzn w filmach. Językoznawczynie Carmen Fought oraz Karen Eisenhauer przeanalizowały dialogi w animacjach Disneya¹⁷. Ich badania mają na celu ukazanie różnic w mowie bohaterów męskich i żeńskich. Po przeliczeniu ilości dialogów okazało się, że w pierwszych animacjach z kobiecymi bohaterkami w roli głównej, czyli *Królewnie Śnieżce*, *Kopciuszku* oraz *Śpiącej Królewnie* to kobiety miały więcej tekstu mówionego. Procentowo wyniki prezentują się następująco: w *Królewnie Śnieżce* jest to 50-50, *Kopciuszku* 60-40, a w *Śpiącej Królewnie* kwestie mówione przez kobiety to 71% całego filmu¹⁸. Problem pojawia się w następnej epoce filmów Disneya, a konkretniej w latach 90. XX wieku. W filmach, w których główne role grają Ariel, Bella, Pocahontas i Mulan, w dialogach kwestie wypowiedziane przez mężczyzn przeważają nad wypowiedziami bohaterek.

¹¹ F. Helvie, *The Bechdel Test and a Sexy Lamp: Detecting Gender Bias and Stereotypes in Mainstream Comics*, <http://sequart.org/magazine/34150/the-bechdel-test-and-a-sexy-lamp-detecting-gender-bias-and-stereotypes-in-mainstream-comics/> (dostęp: 19.07.2021).

¹² <http://mamyglos.com/test-bechdel/> (dostęp: 30.07.21).

¹³ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/Bechdel%20Test> (dostęp: 30.07.21).

¹⁴ <https://www.genielampofstories.com/post/bechdel-test-in-disney-movies> (dostęp: 30.07.21).

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ J. Guo, *Researchers have found a major problem with 'The Little Mermaid' and other Disney movies*, <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2016/01/25/researchers-have-discovered-a-major-problem-with-the-little-mermaid-and-other-disney-movies/> (dostęp: 15.07.2021).

¹⁸ Tamże.

¹⁰ K. Burnagiel, *Model kobiecości w filmie animowanym Królewna Śnieżka i siedmiu krasnoludków*, https://www.academia.edu/9455778/Model_kobieco%C5%9Bci_w_filmie_animowanym_Kr%C3%B3lewna_%C5%9Anie%C5%BCKa_i_siedmiu_krasnoludk%C3%B3w (dostęp: 16.07.21).

Procentowo mężczyźni mają 68% dialogów w *Małej Syrencie*, a w *Pięknej i Bestii*, *Pocahontas* oraz *Mulan* ponad 70%¹⁹. Badaczki zwracają uwagę, że mimo przełomu w ukazaniu charakteru głównej bohaterki, większość ról drugoplanowych w filmie przypada mężczyznom, a to przekłada się na ilość dialogu. Autorki przeanalizowały również treść tych wypowiedzi i skupiły się na komplementach, pozytywnych wypowiedziach opisujących bohaterki. We wczesnych animacjach Disneya główną cechą komplementowaną przez innych bohaterów był wygląd bohaterek, w późniejszych zaczęło się to zmieniać, a we współczesnych filmach Disneya kobiety są chwalone ze względu na ich umiejętności i osiągnięcia²⁰.

Podsumowanie

Postaci kobiece filmów animowanych Disneya na przestrzeni lat uległy ewolucji. Głównymi powodami były ogólne przemiany kulturowe i rozwój feminizmu. Twórcy musieli dostosowywać postaci kobiece do nowych czasów, by odzwierciedlić nowoczesną kobietę i nie narazić się na krytykę. Również zatrudnienie kobiet na stanowiska animatorów, reżyserów i producentów wpłynęło na zwiększenie refleksyjności w tej dziedzinie i eliminację (częściową przynajmniej) stereotypowego przedstawiania kobiety.

Bohaterki Disneya przeobraziły się z naiwnych dziewcząt, których jedynym celem było czekanie na miłość księcia, w pewne siebie dziewczyny, które nie polegają już na mężczyźnie, lecz na własnych umiejętnościach. Postaci kobiece zmieniły się nie tylko pod względem charakteru, ale również wyglądu. Piękny, estetyczny wygląd i szczupła sylwetka nadal są główną cechą zewnętrzną, ale obok białych Europejki pojawiły się kobiety zróżnicowane etnicznie i kulturowo. Ma to pozytywny wpływ zarówno na białych odbiorców, jak i odbiorców innych ras. Pozytywne przedstawienie bohaterów zróżnicowanych pod względem rasy, kultury, religii oraz orientacji stało się bardzo ważne. Odbiorcy reprezentujący mniejszości, widząc postaci podobne do siebie, mogą bardziej identyfikować się bohaterami. Uważam, że im więcej pozytywnych wizerunków różnych mniejszości w mediach, tym społeczeństwo będzie mniej uprzedzone do grup dyskryminowanych.

Przemysł filmowy ma istotny wpływ na życie społeczne jednostek. Świat kreowany w filmach, zwłaszcza gdy odzwierciedla świat realny, może mieć wpływ na kształtowanie się i utrwalanie różnych stereotypów. Reprezentacja innych kultur, orientacji, płci, osób niepełnosprawnych jest bardzo ważna zarówno w filmach aktorskich, jak i animowanych. Animacje z racji tego, że odbiorcą docelowym są dzieci, są ważnym narzędziem kształtowania światopoglądu. Warto zaznaczyć, że rodzice nie powinni polegać na filmach animowanych w kwestii wychowania swoich dzieci. Powinni raczej pamiętać o rozmowie z dzieckiem i wskazywaniu złych i dobrych zachowań prezentowanych w animacjach. Filmy Disneya mogą kształtować pozytywne wartości takie jak pomoc innym, otwartość, szacunek dla przyrody. Z drugiej strony mogą być szkodliwe i przyczynić się do postrze-

gania swojego wizerunku, jako mało wartościowego. Ważna jest dyskusja na temat filmów Disneya i wskazywanie zarówno pozytywnych, jak i tych negatywnych wzorców w nich zawartych. Dzieci oglądając animację poznają świat, a do pełnego zrozumienia odbieranych bodźców potrzebują objaśnienia ze strony dorosłych opiekunów. To na nich ostatecznie spoczywa odpowiedzialność za kontynuowanie dotychczasowych form myślenia, nierzadko stereotypowych, bądź zerwanie z nimi i zastąpienie innymi, zawierającymi przekonanie o pełnym równouprawnieniu płci.

Mgr Anna Łuczak – absolwentka studiów na kierunku komunikacji europejskiej w Instytucie Kultury Europejskiej UAM

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

Damian Julkowski

KULTUROWY KRAJOBRAZ GNIEZNA

Wstęp

Gniezno jest miastem bogatym w różnego rodzaju instytucje kultury, odbywa się tu sporo wydarzeń kulturalnych, zarówno plenerowych jak i stacjonarnych. Chodząc po mieście, możemy natknąć się na muzea, domy kultury, kino czy teatr, a więc już na pierwszy rzut oka widać, że jest w czym wybierać, zarówno jeśli chodzi o instytucje, jak i o wydarzenia kulturalne. By bliżej poznać specyfikę działalności instytucji kultury Miasta Gniezna, warto dokonać swego rodzaju przeglądu tych jednostek. Niniejszy artykuł ma charakter opisowy, przybliży działalność gnieźnieńskich instytucji kultury i organizowanych wydarzeń; jest to swoisty zarys kulturowego krajobrazu Gniezna.

Gnieźnieńskie instytucje kultury

Miejski Ośrodek Kultury, w skrócie nazywany MOK-iem lub „domem kultury”, jest placówką działającą na rzecz kultury lokalnej od 9 kwietnia 1954 r. Od lat 80-tych skupia się na działaniach angażujących uczestników i skłaniających ich do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym¹. Na potrzeby działań tej instytucji powołano także dwie kolejne jednostki, które są swego rodzaju filiami Miejskiego Ośrodka Kultury, są to Dom Powstańca Wielkopolskiego oraz Stary Ratusz. Dom Powstańca Wielkopolskiego jest swego rodzaju miejscem pamięci stworzonym w Starym Ratuszu. Ekspozycja została otwarta 28 grudnia 2018 r. Jest to data nieprzypadkowa, albowiem tego dnia miała miejsce 100. rocznica zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego 1918/19. Dom Powstańca Wielkopolskiego w Starym Ratuszu jest salą pamięci, pewnego rodzaju miejscem edukacji i popularyzacji wiedzy o powstaniu, a także miejscem spotkań i rozmów o teraźniejszości i przyszłości w szerszym kontekście kulturalnej działalności Starego Ratusza².

Drugą filią Miejskiego Ośrodka Kultury jest Stary Ratusz. Jest to jednostka, której profil działania jest mocno projektowy, skupia się głównie na prowadzeniu projektów, warsztatów, organizacji wystaw, spektakli oraz koncertów³.

Ważną instytucją na kulturalnej mapie Gniezna jest Muzeum Początków Państwa Polskiego. Głównym działaniem tego muzeum jest przybliżanie historii początków

państwa i wczesnego średniowiecza. Poza tym, muzeum skupia się na historii Gniezna i Wielkopolski, czyli początkach państwowości polskiej⁴. Początki powstania muzeum wiążą się z badaniami archeologicznymi prowadzonymi w Gnieźnie od końca lat 40. XX w. Wyniki badań oraz pozyskane zabytki trzeba było gdzieś przechowywać i prezentować, dlatego w 1956 r. powołano pierwszą placówkę muzealną i był to Oddział Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Głównym zadaniem powstałego wtedy muzeum była prezentacja wyników badań archeologicznych i opieka nad pozyskanymi w czasie ich trwania znaleziskami. Siedziba gnieźnieńskiego oddziału muzeum mieściła się wówczas przy ul. Św. Jana. W 1966 r. władze państwowe podjęły decyzję, aby w Gnieźnie powstał duży kompleks edukacyjno-sportowy, którego częścią miało być muzeum. Było to podyktowane obchodami 1000-lecia państwowości polskiej. Prace budowlane ruszyły dopiero w 1973 r. W tym samym roku powołano samodzielną instytucję pn. Muzeum w Gnieźnie, którego siedzibą, do czasu oddania do użytku nowego kompleksu, był budynek przy ul. Św. Jana. Budowę zakończono w 1978 r., jednakże z wielkiego kompleksu ostatecznie powstała tylko część, w której muzeum także znalazło swoje miejsce. Ciekawy jest fakt, że budynek muzeum był wówczas jednym z niewielu w Polsce, który od początku powstawał w celach muzealnych. W 1983 r. w muzeum otwarto pierwszą wystawę stałą pn. Początki Państwa Polskiego, która wówczas była jedną z najnowocześniejszych w Polsce. W tym samym roku muzeum zyskało nową nazwę, którą nosi także aktualnie: Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie⁵. Ważny jest także fakt, że muzeum to jest instytucją kultury samorządu województwa wielkopolskiego, a nie typowo lokalną jednostką, jak np. Miejski Ośrodek Kultury w Gnieźnie.

Inną ważną instytucją jest Centrum Kultury „Scena To Dziwna”, nazywana również „eSTeDe”. Ta gnieźnieńska instytucja rozpoczęła swą działalność 1 września 2009 r. Jej powołanie było związane z zamiarem poszerzenia oferty kulturalnej dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. Jest to instytucja samorządowa, a organem ją prowadzącym jest Starostwo Powiatu Gnieźnieńskiego⁶. Działania eSTeDe skupiają się na rozwijaniu oraz zaspokajaniu potrzeb i zainteresowań kulturalnych mieszkańców w różnym wieku, w tym także osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami⁷.

Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna to kolejna instytucja kultury na mapie Gniezna. Funkcjonuje ona od 18 lutego 1945 r. Głównymi działaniami biblioteki jest rozwijanie i zaspokajanie czytelniczych, informacyjnych i kulturalno-edukacyjnych potrzeb mieszkańców Gniezna, poprzez udostępnianie oraz wypożyczanie, gromadzone i przechowywane zbiory bibliotecznych. Niekiedy są to także działania mające na celu promocję czytelnictwa

¹ Miejski Ośrodek Kultury w Gnieźnie, Historia, <https://mok.gniezno.pl/o-nas/historia/>, (dostęp: 28.07.2021).

² Fan Page, Dom Powstańca Wielkopolskiego, https://www.facebook.com/dompowstanca/about/?ref=page_internal, (dostęp: 28.07.2021).

³ Fan Page, Stary Ratusz, https://www.facebook.com/staryratusz/about/?ref=page_internal, (dostęp: 28.07.2021).

⁴ Muzeum Początków Państwa Polskiego, O nas, <https://www.muzeumgniezno.pl/strona,5,o-nas.html>, (dostęp: 29.07.2021).

⁵ Muzeum Początków Państwa Polskiego, Historia, <https://www.muzeumgniezno.pl/strona,9,historia#muzeum.html>, (dostęp: 29.07.2021).

⁶ Centrum Kultury Scena to dziwna, <https://scenatodziwna.eu/>, (dostęp: 29.07.2021).

⁷ Centrum Kultury Scena to dziwna, Rozbudowa, <https://scenatodziwna.eu/rozbudowa-estede/>, (dostęp: 29.07.2021).

oraz upowszechnianie kultury czytelniczej we współpracy z innymi bibliotekami. W skład Biblioteki Publicznej Miasta Gniezna wchodzi kilka jednostek, są to: Biblioteka Główna (Wypożyczalnia i Czytelnia dla Dorosłych oraz Wypożyczalnia dla Dzieci), przy ul. Mieszka I 15 i 16, Filia nr 1 przy ul. Kruczej 3, Filia nr 2 przy ul. Staszica 12a, Filia nr 9 na os. Orła Białego 18. Oprócz tych placówek, biblioteka prowadzi też dwa punkty biblioteczne: w Domu Pomocy Społecznej przy ul. Wrzesińskiej 21 oraz Zakładzie Karnym w Gębarzewie. Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna znajduje się pod bezpośrednim nadzorem Prezydenta Miasta Gniezna, natomiast za nadzór merytoryczny odpowiedzialna jest Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu⁸.

Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej jest drugim muzeum na kulturalnej mapie Gniezna. Jest to muzeum sztuki sakralnej, a jego lokalizacja jest nieprzypadkowa, albowiem obiekt znajduje się na historycznym Wzgórzu Lecha. Od 1991 r. w murach muzeum można obejrzeć eksponaty pochodzące ze skarbca Katedralnego, np. Kielich św. Wojciecha, Kielich królewski, wiele bezcennych relikwiarzy i ponad 70 innych obiektów z okresu od X do XVIII wieku. Warto dodać, że muzeum sprawuje opiekę nad skarbcem katedralnym, który obok skarbcza Wawelskiego posiada jedno z najcenniejszych i najbardziej unikatowych zabytków romańskiej i gotyckiej sztuki sakralnej⁹.

Muzeum Zabytków Kultury Technicznej jest trzecim i zarazem ostatnim muzeum w Gnieźnie. Założone zostało z inicjatywy Stowarzyszenia Classic Gniezno. W muzeum tym można zobaczyć zarówno stare przedmioty codziennego użytku, takie jak: maszyny do pisania, telefony czy telewizory, jak i również zabytki motoryzacji, które niewątpliwie są najbardziej atrakcyjne w zasobach owego muzeum. Sporym atutem muzeum jest także jego lokalizacja, albowiem mieści się ono na terenie zabytkowych budynków koszarowych 12 Regimentu Dragonów. Muzeum powstało 14 listopada 2015 roku i od tamtego czasu angażuje się na rzecz gnieźnieńskiej kultury. Jako przykład można tutaj przywołać współorganizację Nocy Muzeów w Gnieźnie. Warto także wspomnieć, że Stowarzyszenie Classic dwukrotnie było autorem zwycięskich projektów w ramach Budżetu Obywatelskiego Miasta Gniezna, co pozwoliło pozyskać środki finansowe, dzięki którym w muzeum przeprowadzono dodatkowe remonty i modernizację¹⁰.

Nieco specyficzną instytucją jest gnieźnieńska Parowozownia. Podobnie jak Muzeum Zabytków Kultury Technicznej, ta jednostka również oficjalnie funkcjonuje jako stowarzyszenie. Z informacji dostępnych na stronie internetowej, możemy się dowiedzieć, że stowarzyszenie Parowozownia Gniezno jest organizacją pożytku publicznego, tzw. organizacją non-profit. Stowarzyszenie skupia się na ochronie zabytków kolejnictwa i ratowaniu zabytkowego kompleksu parowozowni w Gnieźnie. Jednostka

ta działa podobnie jak muzeum i umożliwia chętnym, zwiedzanie z przewodnikiem¹¹.

Teatr im. Aleksandra Fredry funkcjonuje od 1 maja 1946 r., wówczas to zainaugurował swoją działalność inscenizacją komedii Józefa Korzeniowskiego pt. *Stary kawaler* w reżyserii Henryka Barwińskiego, który był również pierwszym kierownikiem artystycznym teatru. Teatr powstał dzięki społecznej inicjatywie Sekcji Teatralnej Towarzystwa Przyjaciół Gniezna, a jego siedzibą stał się budynek Kina Słońce przy ul. Chrobrego. Jeszcze pod koniec lat czterdziestych teatr został upaństwowiony, natomiast od 1955 roku funkcjonuje już jako jedyna w kraju profesjonalna scena dramatyczna nosząca imię Aleksandra Fredry. Teatr bardzo długo funkcjonował jako swego rodzaju scena objazdowa, dopiero w 1991 r. stał się placówką w pełni stacjonarną. Był to rok historyczny dla działalności teatru, mówi się nawet o swego rodzaju powtórnych narodzinach teatru, czy też otwarciu nowego rozdziału w działalności gnieźnieńskiej sceny teatralnej. Towarzyszył temu Henryk Tomaszewski, światowej sławy mim, choreograf, reżyser, tancerz oraz założyciel i wieloletni dyrektor Teatru Pantomimy we Wrocławiu, który we współpracy z Tomaszem Szymańskim, ówczesnym dyrektorem Teatru im. Aleksandra Fredry przyczynili się do powstania wielu znaczących inscenizacji, takich jak np. *Sen nocy letniej* (1992 r.) *Przypowieści* (1993r.) oraz *Spór Pierre'a de Marivaux* (1995 r.) Warto dodać, iż teatr ma swoje dokonania na płaszczyźnie międzynarodowej, np. w 2004 roku współpracował ze Sceną Polską w Holandii podczas organizowanych tam obchodów 200-lecia urodzin Adama Mickiewicza, natomiast w roku 2006 uczestniczył w Międzynarodowym Festiwalu w Sarajewie, a w latach 2007-2008 współpracował z Teatrem Narodowym w Tuzli. Od 2013 r. obserwować można spore zmiany w profilu artystycznym i repertuarze sceny teatralnej, najprawdopodobniej ma to związek ze zmianą dyrekcji teatru. Obecnie mówi się, że teatr w Gnieźnie aspiruje do miana teatru współczesnego, który aktywnie reaguje na otaczającą go rzeczywistość i rozwija funkcję społeczną teatru. Ważnym jest także fakt, że teatr podobnie jak Muzeum Początków Państwa Polskiego jest instytucją samorządu województwa wielkopolskiego¹².

Instytucją, o której chciałbym tu wspomnieć jest także Latarnia na Wenei. Tworzą ją przedstawiciele Stowarzyszenia Ośła Ławka we współpracy z aktywistami oraz innymi stowarzyszeniami i fundacjami. Miejsce to funkcjonuje na świeżym powietrzu, na terenie udostępnionym przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gnieźnie, a dofinansowane zostało ze środków pozyskanych z Fundacji VELUX, zatem można stwierdzić, iż Latarnia funkcjonuje dzięki wsparciu firm, przedsiębiorstw oraz osób prywatnych. Z uwagi na działalność pod gołym niebem wydarzenia odbywają się od maja, do końca września, podczas cieplejszych dni. Latarnia dzięki zaangażowaniu wielu wolontariuszy stała się swego rodzaju społecznym centrum kultury, gdzie organizowane

⁸ Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna, Historia, <https://biblioteka.gniezno.pl/o-bibliotece/historia/>, (dostęp: 30.07.2021).

⁹ Gniezno.eu, Atrakcje, Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, https://www.gniezno.eu/atrakcje/atrakcja/860/muzeum_archidiecezji_gnieznienskiej, (dostęp: 01.08.2021).

¹⁰ Gniezno.eu, Atrakcje, Muzeum Zabytków Kultury Technicznej, https://www.gniezno.eu/atrakcje/atrakcja/1007/muzeum_zabytkow_kultury_technicznej, (dostęp: 03.08.2021).

¹¹ Parowozownia Gniezno, Stowarzyszenie, <http://www.parowozowniagniezno.pl/parowozownia/stowarzyszenie/stowarzyszenie.html>, (dostęp: 03.08.2021).

¹² Teatr im. Aleksandra Fredry, TEATR FREDRY MA HISTORIĘ, <https://teatr.gniezno.pl/o-teatrze/historia/>, (dostęp: 03.08.2021).

są liczne koncerty, spotkania autorskie, pokazy filmów, akcje artystyczne czy też dyskusje tematyczne¹³.

Wśród różnego rodzaju instytucji kultury, na gnieźnieńskiej mapie znaleźć można, również Kino Helios. Znajduje się ono w Galerii Gniezno i jest standardowym obiektem kinowym, trudno w tym przypadku doszukiwać się innych form działalności niż prezentowanie seansów filmowych¹⁴.

W Gnieźnie poza standardowymi instytucjami kultury, jest również kilka klubów, dyskotek, miejsc oferujących nocne zabawy. Do największych z nich można zaliczyć: Klub Vehikuł Czasu, Piwiarnia Warecka oraz Klub Muzyczny Wolf, który zastąpił istniejący w tym miejscu przez 17 lat Klub Muzyczny Młyn.

Piwiarnia Warecka jest swego rodzaju połączeniem baru i klubu; wystrój wnętrza jest bardziej barowy niż klubowy, aczkolwiek spory parkiet do tańca i obecność DJ-a sprawia, że w każdy weekend odbywają się tam imprezy; czasami imprezy tematyczne, np. z okazji Halloween, Andrzejek czy też z okazji urodzin lokalu.

Klub Vehikuł Czasu jest standardową dyskoteką dużych rozmiarów, profil działalności jest stricte imprezowy. W klubie tym podczas każdego weekendu odbywają się imprezy masowe.

Nieco odmiennym profilem działalności szczylił się Klub Muzyczny Młyn, albowiem nie był to typowy bar czy też dyskoteka, było to miejsce o znacznym potencjale kulturalnym. Lokal funkcjonował przez 17 lat i w tym okresie regularnie odbywały się w nim różnego rodzaju koncerty, co sprawiało, że miejsce to było chętnie odwiedzane przez różne grupy społeczne. Na początku 2020 r. właściciele poinformowali w mediach społecznościowych o zamknięciu lokalu na stałe¹⁵. Był to najprawdopodobniej skutek rządowych obostrzeń wywołanych przez pandemię Covid-19. Lokal po legendarnym gnieźnieńskim klubie, nie stał zbyt długo pusty, szybko znalazł się nowy właściciel, który otworzył w tym samym miejscu nowy klub. Klub Muzyczny Wolf, albowiem o nim mowa, zainaugurował swoją działalność 2 lipca 2021 r. Jak informowały gnieźnieńskie media, Przemysław Śliwiński postanowił stworzyć miejsce nie tylko muzyki rockowej – w klubie bowiem znajdzie się miejsce na parkiet taneczny, który powstaje w miejscu dawnej sceny, ale także będą odbywały się koncerty zespołów i artystów wielu gatunków muzycznych, a nawet... stand-upy¹⁶.

Na mapie Gniezna znaleźć można bez większych problemów kilka innych lokali barowo-dyskotekowych, są one w gruncie rzeczy bardzo podobne do tych wyżej

wymienionych, nastawione głównie na tradycyjne imprezy dyskotekowe w połączeniu z okazjnymi, małymi koncertami. Trudno tu doszukiwać się jakiś specjalnych, wyjątkowych atrakcji kulturalnych.

Omawiając różnego rodzaju gnieźnieńskie instytucje kultury, nie można pominąć Instytutu Kultury Europejskiej, gnieźnieńskiej filii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jest to jednostka szkolnictwa wyższego, „która prowadzi interdyscyplinarne badania nad przemianami w kulturze europejskiej. Działalność badawcza przekłada się na kształcenie w ramach praktycznych kierunków studiów. Instytut Kultury Europejskiej nawiązuje do genius loci Gniezna jako miejsca spotkań. W tym wypadku jest to spotkanie teorii ze skuteczną praktyką, najnowszych prądów myśli europejskiej z rzeczywistością wielkopolskich i kujawskich gmin oraz kreatywnych ludzi z różnych stron świata.”¹⁷ Warto dodać, że IKE w dużym stopniu angażuje się kulturalnie, organizując różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, np. slamy poetyckie, Wieczór wielokulturowy, wystawy fotografii, czy chociażby publikacja swego rodzaju poradnika kulinarnego, przybliżającego tajniki kuchni i kultury łemkowskiej.

Reasumując, Miasto Gniezno pod względem zróżnicowania instytucji kultury jest bardzo interesujące. Wydawać by się mogło, że taki poziom różnorodności zapewnia każdemu szerokie spektrum wyboru interesujących go wydarzeń. Po części jest to prawdą, albowiem owe wydarzenia i instytucje z pewnością spełniają potrzeby kulturalne większości odbiorców, aczkolwiek większość, to nie wszyscy. W odniesieniu do niektórych miejsc kultury wciąż istnieje problem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Formy działania instytucji kultury

Miejski Ośrodek Kultury ma dość zróżnicowane formy działania, jego celem jest rozwijanie, kształtowanie i wspieranie lokalnej kultury. W ramach realizacji tych celów, MOK przygotowuje 300 imprez rocznie dla około 70 tysięcy odbiorców. Wśród organizowanych imprez 10 z nich to wystawy znanych artystów lub inne ekspozycje, odbywające się w Galerii MOK-u. Z informacji dostępnych na stronie internetowej wynika, że w ośrodku funkcjonuje około 50 klubów/sekcji o zróżnicowanej tematyce, np. sekcje tańca, teatru, muzyczna, plastyczna, czy też te związane ze sportem i hobby. Z pewnością można wysunąć wniosek, że to zróżnicowanie ma na celu zaspokajanie potrzeb kulturalnych różnych grup wiekowych odbiorców. Jak ośrodek zapewnia, każdego miesiąca z sekcji i klubów korzysta około 1000 osób, a ponadto prowadzone są zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym także dla osób z niepełnosprawnościami.

Miejski Ośrodek Kultury od kilku lat organizuje imprezy pod hasłem „Królewskie Salony Sztuki”, jest to cykl działań związanych z muzyką, tańcem, poezją i sztuką. Cykl ten, jak zapewnia organizator, ma charakter elitarny, skierowany do odbiorców wykształconych i go-

¹³ Fan page, Latarnia na Wenei, <https://www.facebook.com/latarnianawenei>, (dostęp: 08.08.2021).

¹⁴ Kino Helios Gniezno, <https://www.helios.pl/9,Gniezno/StronaGlowna/>, (dostęp: 08.08.2021).

¹⁵ Fan page, Klub Muzyczny Młyn, <https://www.facebook.com/KlubMuzycznyMlyn/photos/a.107634795965145/3675205115874744/>, (dostęp: 11.08.2021).

¹⁶ H. Komorowska-Bednarek, Nowy klub na mapie miasta. Klub muzyczny Wolf powstał w miejscu Młynal, https://gniezno.naszemiasto.pl/gniezno-nowy-klub-na-mapie-miasta-klub-muzyczny-wolf/ar/c18346070?utm_source=facebook.com&utm_medium=gniezno-nasze-miasto&utm_content=lokalne&utm_campaign=gniezno-nowy-klub-na-mapie-miasta-klub-muzyczny-wolf&fbclid=IwAR2K5vxkUbHqAG7L0cJ537VUGEA3JX9tfpmCavsFYB rOnli8cBrRR7xo4, (dostęp: 11.08.2021).

¹⁷ Instytut Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie, Poznaj nasz instytut, <http://ike.amu.edu.pl/poznaj-nasz#instytut/>, (dostęp: 11.08.2021).

towych do aktywnego udziału w życiu kulturalnym. Omawiając formy działania MOK-u nie sposób pominąć organizowanych w ostatnich latach przedsięwzięć. Według danych dostępnych na stronie internetowej instytucji, są to: „Międzynarodowe Spotkania z Folklorem, Inauguracja Sezonu Kulturalnego, Koronacja Królewska, Królewski Festiwal Artystyczny, Gnieźnieńskie Spotkania Chóralne, Ogólnopolski Festiwal Filmów Amatorskich i Niezależnych Offeliada, Konwent Fantastyki, Turniej Tańca FANABERIE, Otwarte Mistrzostwa Gniezna Modeli Plastikowych, Święto Latawca, Wielka Gala Malowania Jaja, Mokołaje. A ponadto wiele koncertów i innych form artystycznych dla różnych grup odbiorców, m.in.: własne przedstawienie „Budzimy się do życia miłością” i musical „Jaś i Małgosia”; różnorodne konkursy, jak Kalejdoskop talentów, Cuda Niewidy z Dyni oraz wiele innych”¹⁸. Oferta i formy działania MOK-u rysują się jako dość zróżnicowane, bogate i klarowne zarazem, wydaje się, że w takiej ofercie, każdy mógłby odnaleźć coś interesującego.

Dom Powstańca Wielkopolskiego oraz Stary Ratusz, będące filiami Miejskiego Ośrodka Kultury w Gnieźnie, również zajmują się organizacją wydarzeń kulturalnych, które są swego rodzaju uzupełnieniem wydarzeń organizowanych przez MOK. Trudno jednak wskazać, jakie są to dokładnie wydarzenia, albowiem z informacji udostępnianych przez MOK wynika jedynie, iż Dom Powstańca Wielkopolskiego prowadzi wystawy pamiątek związanych z Powstaniem Wielkopolskim, można więc przypuszczać, że jest to działalność podobna do muzealnej¹⁹. Natomiast w przypadku Starego Ratusza wiadomo, że prowadzone są zajęcia warsztatowe, organizowane są koncerty, spektakle, wystawy oraz projekcje²⁰.

Formy działania Muzeum Początków Państwa Polskiego to przede wszystkim udostępnianie dla zwiedzających wystaw o tematyce związanej z początkami państwowości oraz realizacja różnorodnych projektów badawczych, mających na celu popularyzację wiedzy o początkach państwa polskiego. Projekty te dotyczą także historii Gniezna oraz jego mieszkańców na przestrzeni wieków, ponadto, jak informują organizatorzy na stronie internetowej: „Nasze Muzeum realizuje różnorodne projekty: badawcze, popularyzujące wiedzę o początkach państwa polskiego, dotyczące historii Gniezna i jego mieszkańców na przestrzeni wieków. Realizowane tutaj przedsięwzięcia często wykraczają poza standardowe, stereotypowo pojmowane działania muzealne. Ich cechą szczególną jest adaptacja nowatorskich sposobów przekazu do treści opartych na rzetelnej naukowej refleksji”²¹. Jest to teza raczej na wyrost, albowiem w dużej mierze muzeum jest standardową jednostką z jedynym wyjątkiem, a mianowicie istniejącej grupy na Facebooku, pod tytułem Interaktywne Muzeum Gniezna, gdzie nie-

kiedy publikowane są informacje czy też artykuły dotyczące muzeum, planowanych wystaw czy wydarzeń, aczkolwiek informacje dotyczą nie tylko muzeum, ale całej gnieźnieńskiej sceny kulturalnej²².

Centrum Kultury „Scena To Dziwna”, działając od 2009 r. zajmuje się organizacją koncertów, spektakli, wystaw, a także innych wydarzeń kulturalnych. Do ciekawych niewątpliwie należą warsztaty muzyczno-wokalne, czy też warsztaty taneczne²³. Są to działania związane z różnymi przestrzeniami przeżywania kultury i skierowane do różnych grup wiekowych.

Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna od początku istnienia prowadzi działalność kulturalno-oświatową. Pierwsze formy działania biblioteki po wojnie miały na celu likwidowanie analfabetyzmu oraz organizowanie różnego rodzaju wystaw. Z czasem rozwinęły się kolejne formy działania, były to: spotkania autorskie, prelekcje, konkursy, przeglądy, nauka języków obcych, odczyty itp. Sama działalność wystawiennicza uległa znacznemu poszerzeniu w 2001 r. i trwa ona do dziś. Natomiast podstawową formą działania biblioteki jest oczywiście gromadzenie i wypożyczanie książek mieszkańcom Gniezna²⁴.

Formą działania Muzeum Archidiecezjalnego jest gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie eksponatów zwiedzającym. Jest to muzeum o profilu sakralnym, zatem jak można się spodziewać, eksponaty tematycznie są związane z aspektami wiary, religijności i wszelkiego rodzaju sakralności. Eksponaty można podzielić na poszczególne działy, są to: rzeźby w drewnie, malarstwo trumienne, stolarstwo portretowe i sakralne, tkaniny liturgiczne, dział medalierski oraz pamiątki pry-masowskie²⁵.

W Muzeum Zabytków Kultury Technicznej organizuje się wystawy tematyczne. Założyciele proponują zwiedzającym cykliczne wystawy o tematyce motocyklowej, czy też pokazy zabytków techniki. Poza klasycznym zwiedzaniem z przewodnikiem, przewidziano także dodatkowe atrakcje w formie warsztatów tematycznych. Warsztaty te mają na celu pomóc w poznaniu budowy maszyn i urządzeń oraz zasad ich działania²⁶.

Parowozownia także jest swego rodzaju obiektem muzealnym, w zasadzie niegdyś był to obiekt, który można by nazwać pustostanem. Z czasem powstał ruch społeczny, który propagował przeobrażenie tego obiektu w pewnego rodzaju muzeum i tak się stało. Powstało stowarzyszenie, które roztoczyło opiekę nad tym obiektem i przystąpiło do prac organizacyjnych. Stowarzyszenie zajmuje się ochroną, popularyzacją i udostępnianiem Gnieźnieńskiej Parowozowni zwiedzającym. Teren obiektu sprzątnięty jest w ramach wolontariatu, prowa-

¹⁸ Miejski Ośrodek Kultury w Gnieźnie, O nas, <https://mok.gniezno.pl/o-nas/>, (dostęp: 14.08.2021).

¹⁹ Dom Powstańca Wielkopolskiego, <https://mok.gniezno.pl/projekty/dom-powstanca-wielkopolskiego/>, (dostęp: 15.08.2021).

²⁰ Fan page, Stary Ratusz w Gnieźnie, <https://www.facebook.com/staryratusz/about/?ref=pageinternal>, (dostęp: 15.08.2021).

²¹ Muzeum Początków Państwa Polskiego, Projekty, <https://muzeumgniezno.pl/strona,54,projekty.html>, (dostęp: 16.08.2021).

²² Muzeum Początków Państwa Polskiego, O Interaktywnym Muzeum Gniezna, <https://www.muzeumgniezno.pl/img/strona,59,o-interaktywnym-muzeum-gniezna.html>, (dostęp: 16.08.2021).

²³ Muzeum Początków Państwa Polskiego, Aktualności, <https://scenatodziwna.eu/aktualnosci/>, (dostęp: 16.08.2021).

²⁴ Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna, Historia, <https://biblioteka.gniezno.pl/o-bibliotece/historia/>, (dostęp: 16.08.2021).

²⁵ Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, Atrakcje, https://www.gniezno.eu/atracje/atracja/860/muzeum_archidiecezji_gnieznienskiej, (dostęp: 18.08.2021).

²⁶ Muzeum Zabytków Kultury Technicznej, Atrakcje, https://www.gniezno.eu/atracje/atracja/1007/muzeum_zabytkow_kultury_technicznej, (dostęp: 19.08.2021).

dzone są także zbiórki środków na rzecz odnowienia wnętrza budynków parowozowni. Członkowie stowarzyszenia zajmują się także dbaniem i gromadzeniem zabytków techniki kolejowej, a zgromadzone eksponaty są systematycznie udostępniane zwiedzającym w formie wystawy²⁷.

Formy działania Teatru są dość oczywiste, jest to przygotowywanie i przedstawianie publiczności różnego rodzaju spektakli i inscenizacji. Teatr swą działalność oficjalnie rozpoczął 1 maja 1946 r. inscenizacją komedii Józefa Korzeniewskiego *Stary kawaler* w reżyserii Henryka Barwińskiego, który był także pierwszym kierownikiem artystycznym teatru. Formy działania zmieniały się na przestrzeni lat, albowiem początkowo teatr działał objazdowo, odgrywając spektakle mobilnie. Zmieniło się to dopiero w 1991 r., po dużej przebudowie tego obiektu. Wówczas spektakle i inscenizacje odbywały się już wyłącznie stacjonarnie w budynku teatru, natomiast sama kategoria tematyczna spektakli nie była stała. Od 1955 r. teatr funkcjonował jako jedyna w kraju profesjonalna scena dramatyczna im. Aleksandra Fredry, natomiast po przebudowie teatru, repertuar wyróżniał się licznymi inscenizacjami klasyki polskiej i obcej, szczególnie uwzględniając dzieła patrona. W 2013 r. doszło do kolejnej zmiany Zarządu i wówczas, znacznie zmienił się również profil artystyczny oraz repertuarowy teatru. Z informacji zawartych na stronie internetowej teatru, wynika, że teatr poza funkcją edukacyjną kierowaną do najmłodszej części widowni oraz swego rodzaju funkcji teatru familijnego, aspiruje on do miana teatru współczesnego, który żywo reaguje na rzeczywistość i aktywnie rozwija funkcję społeczną²⁸.

Latarnia na Wenei jest miejscem wielu inicjatyw kulturalnych; jest swego rodzaju niezależnym centrum kultury. Miejsce stworzone przez osoby ze stowarzyszenia Ośła Ławka, we współpracy z aktywistami, wolontariuszami oraz innymi stowarzyszeniami i fundacjami. Forma działania Latarni jest dość złożona, albowiem organizowane są tam warsztaty, koncerty, spotkania autorskie, koncerty dla dzieci, pokazy filmów, zajęcia ruchowe, spotkania z książką, kluby dyskusji czy też niestandardowe akcje artystyczne. Wszystkie wydarzenia odbywają się na świeżym powietrzu, zatem jest to obiekt działający okresowo, zazwyczaj od maja do końca września²⁹.

Dość oczywista jest natomiast forma działania Kina Helios, jest to oczywiście udostępnianie widzom szerokiego repertuaru seansów filmowych. Poza standardowymi seansami, kino organizuje również maratony filmowe, festiwale, konkursy i seanse dla grup zorganizowanych³⁰.

Gnieźnieńskie kluby, dyskoteki, piwiarnie są w pewnym stopniu podobne; niewątpliwie elementem łączącym te lokale są organizowane w nich imprezy i zabawy

w weekendowe wieczory. Są to zwyczajne zabawy przy muzyce, za oprawę muzyczną odpowiada najczęściej DJ, natomiast czasami odbywają się także imprezy tematyczne, np. na Andrzejkę czy Halloween. Można rzec, iż jest to standardowa forma działania tego typu obiektów. Jednakże niekiedy instytucje te odchodzą częściowo od swoich podstawowych założeń, na rzecz wzbogacenia oferty kulturalnej. Przykładem może tutaj być nieistniejący już Klub Muzyczny Młyn, który przez 17 lat działalności zorganizował mnóstwo ciekawych koncertów. Pandemia Covid-19 niejako wymusiła na właścicielu całkowite zamknięcie lokalu, natomiast nowo powstały Klub Muzyczny Wolf, mimo krótkiej działalności, zdaje się aspirować do miana godnego zastępcy Młyna, albowiem 13 sierpnia 2021 r. odbył się tam koncert Wojciecha Cugowskiego z zespołem, a to niewątpliwie bardzo mocna propozycja jak na pierwszy koncert. Vehikuł Czasu prowadzi działalność typowo imprezową, niekiedy zapraszając na mały koncert wokalistę Przemysława Krause, który od lat współpracuje z klubem, natomiast innych form działalności czy bogatszej oferty kulturalnej tam nie znajdziemy. Jeśli zaś chodzi o Piwiarnię Warecką to jej profil działania jest dość klarowny, w każdy weekend odbywają się imprezy, jeśli pojawi się jakaś okazja, np. urodziny lokalu lub też wcześniej wspomniane Halloween lub Andrzejkę, to wówczas organizowane są imprezy tematyczne, niekiedy także z uwzględnieniem muzyki koncertowej.

Lokali organizujących zwyczajne imprezy jest w Gnieźnie sporo, ich profil działania jest podobny, dlatego omawiając te obiekty, pozwolę sobie na przywołanie tych, w mojej opinii, najbardziej charakterystycznych³¹.

Omawiając formy działania instytucji kultury należy też wspomnieć o Instytucie Kultury Europejskiej. IKE jako filia Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu jest nie tylko miejscem nauki, ale także inicjatorem sporej liczby wydarzeń kulturalnych. IKE organizuje konferencje oraz spotkania z ważnymi osobistościami ze świata kultury i nauki, organizowane są tu również liczne wystawy, wykłady online, wieczory wielokulturowe, slamy poetyckie, warsztaty, koncerty, a także konwersatoria historyczne. Instytut jest także corocznym organizatorem Dni Judaizmu oraz licznych debat naukowych. Ważny jest fakt, że często to sami studenci IKE inicjują wydarzenia kulturalne, np. Juwenalia czy zabawy w klubach, organizują także wydarzenia związane z ich zainteresowaniami, np. Wiedźmin w Kulturze Słowiańskiej.

Jak widać formy działania gnieźnieńskich instytucji kultury są mocno zróżnicowane, co powinno przekładać się na dostępność organizowanych wydarzeń kulturalnych dla różnych grup społecznych.

Cykliczne wydarzenia kulturalne

W Gnieźnie odbywa się wiele cyklicznych wydarzeń kulturalnych, ich forma oraz tematyka jest dość zróżnicowa-

²⁷ Parowozownia Gniezno, <http://www.parowozownia.gniezno.pl/parowozownia/stowarzyszenie/stowarzyszenie.html>, (dostęp: 20.08.2021).

²⁸ Teatr im. Aleksandra Fredry, Historia, <https://teatr.gniezno.pl/o-teatrze/historia/>, (dostęp: 20.08.2021).

²⁹ Fan Page, Latarnia na Wenei, <https://www.facebook.com/latarnianawenei>, (dostęp: 21.08.2021).

³⁰ Kino Helios Gniezno, <https://www.helios.pl/9,Gniezno/OpisKina/>, (dostęp: 21.08.2021).

³¹ Fan Page Klubu Muzycznego Młyn, <https://www.facebook.com/KlubMuzycznyMlyn>, Klubu Muzycznego Wolf, <https://www.facebook.com/Klub-Muzyczny-Wolf-109267868038849>, Vehikuł Czasu, <https://www.facebook.com/VehikulCzasu>, oraz Piwiarni Wareckiej, <https://www.facebook.com/Piwiarnia-Warecka-Gniezno-155871507761641>, (dostęp: 21.08.2021).

wana, część wydarzeń ma charakter jednodniowy, natomiast niektóre z nich są wydarzeniami okresowymi, trwającymi dłużej czas.

Pierwszym dużym wydarzeniem wartym omówienia jest Królewski Festiwal Artystyczny. Jest to wydarzenie wielowątkowe, albowiem składa się z wielu mniejszych wydarzeń. Są to między innymi liczne koncerty, wystawy, spektakle teatralne, akcje artystyczne, happeningi, spotkania literackie, oraz pokazy filmowe. Królewski Festiwal Artystyczny trwa od czerwca aż po przełom sierpnia i września. Odbywa się corocznie, a wszystkie wydarzenia składające się na KFA, są ujęte w specjalnym programie. Program ten ma charakter informacyjny i stanowi swego rodzaju kalendarium owych wydarzeń. Jest on publikowany w Internecie oraz drukowany i wieszany na słupach z ogłoszeniami w formie plakatu, co niewątpliwie stanowi pewną reklamę i z pewnością jest ważną informacją dla odbiorców.

Kolejnym z cyklicznych wydarzeń odbywających się w Gnieźnie jest Festiwal Filmowy Offeliada; pierwsza edycja festiwalu odbyła się w 2007 r. Jego podstawowym celem jest popularyzacja dorobku młodej polskiej kinematografii offowej oraz promocja szeroko rozumianej kultury niezależnej. Służą temu liczne spotkania z zaproszonymi twórcami, warsztaty, wystawy, przedstawienia teatralne oraz szereg innych wydarzeń artystycznych. Festiwal od samego początku jest imprezą niekomercyjną, skierowaną głównie dla osób interesujących się polskim kinem. Głównym organizatorem jest Stowarzyszenie Ośła Ławka, które współpracuje z Urzędem Miejskim oraz Miejskim Ośrodkiem Kultury w Gnieźnie, warto dodać, że impreza odbywa się właśnie w budynku MOK-u.

Następnym wydarzeniem cyklicznym jest Konwent Fantastyki Fantasmagoria. Jest to trzydniowe wydarzenie dla ponad tysiąca osób. Spora część uczestników to osoby przyjezdne, spoza Gniezna, co nadaje wydarzeniu charakter ogólnopolski. Na konwent przyjeżdżają regularnie także najlepsi polscy pisarze fantastyczni, od wielu lat odbywa się wtedy konkurs cosplay oraz na specjalnej arenie pokaz sportów związanych z fantastyką. Całość uzupełnia oferta wystawców oraz mniejszych, dodatkowych atrakcji. Impreza odbywa się w Miejskim Ośrodku Kultury, podczas jej trwania w budynku działa równoległe kilka sal tematycznych, są to: sala mangowa, prelekcyjna, warsztatowa, starwarsowa oraz pokój gier. W owych salach na gości czekają konkursy, wykłady, dyskusje, spotkania z ciekawymi ludźmi, turnieje i wiele innych atrakcji. Organizatorami imprezy są Stowarzyszenie Fantasmagoria oraz Miejski Ośrodek Kultury.

Festiwal Literacki Preteksty to kolejne cykliczne wydarzenie organizowane w Gnieźnie. Wydarzenie opiera się na trzech głównych motywach, są to zblizenie, inspiracja oraz spotkania. Zblizenie ma za zadanie ukazać literaturę jako elementarną część naszej codzienności, inspiracja ma pokazać, że słowo może inspirować artystów, natomiast spotkania mają za zadanie przybliżyć twórców publiczności. Festiwal jest imprezą miejską, organizowaną przez Bibliotekę Publiczną Miasta Gniezna, a w jej program, często włączają się różne grupy, stowarzyszenia czy też puby, między innymi Klub Dyskusji o Książce, Stowarzyszenie Ośła Ławka, Stowarzyszenie Fantasmagoria, Krytyka Polityczna, Dobry Browar.

Dni Dziedzictwa Kulturalnego Fyrtel to kolejne cykliczne wydarzenie. Jest ono niezwykle ważne dla gnieźnian, albowiem mówi o wydarzeniach, miejscach oraz osobach ważnych dla Gniezna i jego historii. Fyrtel powstał po to, aby wzmacniać poczucie dumy i wiedzę mieszkańców Pierwszej Stolicy, dotyczącą tego, co w spadku zostawili ich poprzednicy. Historia miasta oraz ważnych osobistości często pozostaje nieodkrytą tajemnicą. Fyrtel ma za zadanie popularyzować i zwiększać świadomość mieszkańców dotyczącą lokalnej historii, ma być szansą na docenienie bogactw tej historii. Wydarzenie pozwala także na prezentacje współczesnych inicjatyw, osobowości oraz dzieł, które są ozdobą i wartością Gniezna.

Jarmark Świętego Wojciecha to kolejne wydarzenie, które jest cyklicznie organizowane w Gnieźnie. W dniu 23 kwietnia każdego roku przypadają imieniny Gniezna, jest to także dzień św. Wojciecha, który jest patronem miasta i całej Polski. Pierwszy weekend po 23 kwietnia, obchodzone są w Gnieźnie uroczystości świętowojojechowe, które akcentują niezwykle ważną rolę, jaką w dziejach narodu odegrał św. Wojciech; obchody te mają zarówno wymiar religijny jak i świecki. Ważnym elementem tego wydarzenia jest sam jarmark, podczas którego różni wystawcy oferują swoje towary na straganach. Każdego roku widać tłumy okolicznych mieszkańców, spacerujących między straganami. Jarmark jest nie lada gratką szczególnie dla dzieci, albowiem spora część straganów oferuje różnego rodzaju zabawki.

Kolejnym jarmarkiem odbywającym się co roku w Gnieźnie jest Jarmark Bożonarodzeniowy. Powołany został w 2014 roku z inicjatywy prezydenta Gniezna i od tamtego czasu odbywa się każdego roku. W pierwszej połowie grudnia, na mieszkańców Gniezna oraz turystów czekają stragany pełne świątecznych ozdób oraz rozchodzący się od stoisk gastronomicznych aromat świątecznych potraw i grzanego wina, poza atrakcjami na straganach można oczywiście usłyszeć kołedy, pastorałki i największe bożonarodzeniowe przeboje. Jarmark każdego roku odbywa się na rynku, natomiast jego termin jest ruchomy, mimo to otwarcie zawsze przypada w okolicach 6 grudnia i jest połączone z organizowaną przez Miejski Ośrodek Kultury imprezą mikołajkową MOKołaże.

Swego rodzaju cyklicznym wydarzeniem jest także gnieźnieński finał WOŚP. Funkcja szefa sztabu jest przechodnia i na przestrzeni 28 lat pełniły ją różne osoby. W prace sztabu i organizację towarzyszących wydarzeń kulturalnych, każdego roku angażuje się Centrum Kultury eSTeDe oraz Miejski Ośrodek Kultury. Od 2019 r. główne atrakcje gnieźnieńskiego finału odbywają się w hali im. Mieczysława Łopatki.

Dzień Judaizmu jest kolejnym wydarzeniem cyklicznym, odbywającym się corocznie w Gnieźnie. Celem wydarzenia jest promocja kultury żydowskiej oraz poprawa dialogu polsko-żydowskiego i chrześcijańsko-judaistycznego. Pierwsze wydarzenie tego typu miało miejsce w Warszawie ponad 20 lat temu, inicjatywa cieszyła się dużym zainteresowaniem, co przyczyniło się do włączenia kolejnych miast. W Gnieźnie pierwszy Dzień Judaizmu miał miejsce w 2009 r. Od tego czasu odbywa się corocznie, a za organizację odpowiada Instytut Kultury Europejskiej, a dokładnie specjalnie powołany Zakład Kultury Judaizmu Europejskiego (obecnie: Zakład Badań nad Tożsamością Kulturową) we współpracy z Archi-

diecezją Gnieźnieńską oraz Urzędem Miasta Gniezna na czele z Prezydentem. Wspólnie podejmują oni wysiłek na rzecz dialogu polsko-żydowskiego i chrześcijańsko-judaistycznego, a sam Instytut Kultury Europejskiej jest miejscem, gdzie ten dialog jest prowadzony w różnym zakresie i na wielu płaszczyznach. Obchody Dnia Judaizmu od początku cieszą się ogromnym zainteresowaniem zarówno środowiska akademickiego, jak i licznych mieszkańców Gniezna i Wielkopolski. Dni Judaizmu przyczyniły się do powstania licznych publikacji o charakterze naukowym, kulturowym, dialogowym i edukacyjnym, ponadto przyczyniły się do promocji Instytutu Kultury Europejskiej UAM oraz Gniezna zarówno w kraju, jak i za granicą³².

Ponadto, corocznie w Gnieźnie odbywają się dwie imprezy o charakterze bardziej sportowym, mowa tu o Biegu Europejskim oraz Biegu Lechitów³³.

Zakończenie

Jak widać, kulturalna oferta Gniezna jest dość szeroka i zróżnicowana. Jest tu wiele różnego rodzaju instytucji kultury, takich jak muzea, domy i centra kultury, teatr czy też kino. W Gnieźnie odbywa się także sporo wydarzeń cyklicznych, a wśród nich wystawy, koncerty, festiwale i wiele innych. Oferta jest kierowana dla różnych grup społecznych, począwszy od dzieci, aż po seniorów, innymi słowy niemal każdy znajdzie coś dla siebie. Przy czym słowo „niemal” nie zostało użyte przypadkowo, albowiem po zapoznaniu się z formami działalności instytucji, można odnieść wrażenie, iż zdecydowana większość eventów jest kreowana pod statystycznego mieszkańca, bez uwzględnienia osób o szczególnych potrzebach. Jak to często bywa, zapomina się lub celowo pomija grupy potencjalnie wykluczone, spychając tym samym te jednostki na margines społeczny. Mowa tutaj o osobach z niepełnosprawnościami, które w dużej mierze są pozbawione możliwości udziału w gnieźnieńskich wydarzeniach kulturalnych, z uwagi na bariery architektoniczne i brak dostosowań. Przykładem może tutaj być MOK, który swoje działania prowadzi w budynku pełnym schodów, nie ma w nim wind czy platform schodowych, co wyklucza udział osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Podobna sytuacja dotyczy wielu innych instytucji, chociażby biblioteki, kina czy teatru. Poza brakiem dostosowań do osób na wózkach, nie ma także udogodnień dla osób niewidomych i niesłyszących, przy okazji organizacji wydarzeń plenerowych najczęściej także pomija się kwestie dostępności eventu dla osób z niepełnosprawnościami. Aczkolwiek temat ten wykracza poza ten artykuł i wymaga osobnego opracowania. Należy zaznaczyć jedynie, iż problem ten nie dotyczy

tylko Gniezna, ale niestety także innych miast naszego kraju.

17

Mgr Damian Julkowski – absolwent kierunku komunikacji europejska w Instytucie Kultury Europejskiej UAM, obecnie student studiów magisterskich na kierunku nowe media w komunikacji na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM.
ORCID: 0000-0003-4992-4530.

³² Instytut Kultury Europejskiej, Dzień Judaizmu, <http://ike.amu.edu.pl/dzialania-institutu/dzien-judaizmu/>, (dostęp: 22.08.2021).

³³ Informacje o wyżej opisanych wydarzeniach cyklicznych w większości pochodzą z wiedzy własnej oraz informacji pozyskanych z Urzędu Miejskiego. O udzielenie informacji prosiłem również wszystkie omawiane instytucje, jednakże mimo kilku prób nawiązania kontaktu w tej sprawie, wiele instytucji nie odpowiedziało na moje pytania. Odpowiedzi udało się uzyskać jedynie z Biblioteki Publicznej, MOK-u, Teatru, Muzeum Początków Państwa Polskiego, Latarni na Wenei oraz Piwiarni Warcokiej.

Antonina Kozaczko

PRZEKAZ NA TEMAT ZMIAN KLIMATU NA OFICJALNYCH STRONACH INTERNETOWYCH PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska jest obecnie jednym ze światowych liderów w zakresie prowadzenia polityk mających na celu łagodzenie wpływu człowieka na klimat¹. Tworzone przez nią regulacje prawne są szczegółowo opracowywane i konsekwentnie stosowane przez wszystkich jej członków. W jej skład wchodzi liczne jednostki zajmujące się ochroną środowiska i klimatu. W zapisach traktatowych czytamy, że „Obywatel Unii jest każda osoba mająca obywatelstwo Państwa Członkowskiego”². Komunikaty unijne są więc kierowane do mieszkańców wielu państw. Przekaz z założenia jest więc uniwersalny i międzynarodowy.

Aktualnie Unia Europejska liczy 27 członków. Są to kraje zróżnicowane kulturowo i społecznie³. Jednak w zakresie wprowadzania polityk unijnych są one zobligowane do wywiązywania się z podpisanych umów. Istotne mogą być jednak sposoby stosowania się do konkretnych wytycznych czy informowania o nich obywateli. Różne są także aspiracje poszczególnych państw oraz wizerunek, jaki chcą uzyskać w oczach obywateli czy na arenie międzynarodowej. Obecnie, wśród krajów członkowskich Unii Europejskiej znajdują się: Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Chorwacja, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Włochy. Każde z nich zobligowane jest do wdrożenia postanowień unijnych wynikających z Porozumienia Paryskiego. Sytuacja polityczna jest wciąż bardzo dynamiczna, podpisywane są kolejne rozporządzenia, wprowadzane są nowelizacje prawne, ustalane są cele klimatyczne na kolejne lata. Tempo powstawania nowych aktów prawnych i decyzji związane jest z polityką unijną, a także z bieżącą sytuacją klimatyczną.

Bardzo ważną sferą, w której zachodzi proces komunikacji jest Internet. Zarówno media, jak i większość

organizacji państwowych korzysta dziś z nowych mediów, by informować obywateli o wszystkich najważniejszych bieżących kwestiach. Wskazuje się, że media masowe posiadają zdolność „łączenia rozproszonych jednostek w jednym narodowym, wielkim audytorium”⁴ oraz że „proces ten integruje nowoczesne społeczeństwa”. Dotychczas nie zaobserwowano jednak publikacji badającej sposób komunikowania o zmianach klimatu zarówno przez unijne jednostki jak i państwa członkowskie. Niniejszy artykuł ma zatem na celu przeprowadzenie analizy podstawowych treści dotyczących zmian klimatu publikowanych na oficjalnych stronach wspomnianych podmiotów.

Jak zauważa A. Ogonowska: „Parlament Europejski i Komisja Europejska kilkakrotnie podnosiły na różnych forach sprawę odpowiedzialności państw członkowskich za prowadzenie polityki informacyjnej o Unii Europejskiej. Współpraca pomiędzy państwami a Komisją przybiera często postać umów o utworzeniu i utrzymaniu sieci ośrodków informacji. Umowy te określają warunki ich funkcjonowania, źródła finansowania oraz formy kontroli ich działalności. Współpraca może również dotyczyć wspólnie przeprowadzanych kampanii informacyjnych”⁵. Państwa członkowskie UE, jako państwa demokratyczne, tworząc własne strategie przeciwdziałania zmianom klimatu i wydając w tym zakresie decyzje, powinny udostępniać kluczowe informacje obywatelom w myśl zasady upublicznienia kluczowych informacji na temat działalności władz publicznych. Najprostszą formą publikowania treści państwowych są elektroniczne bazy danych lub publikowanie informacji na stronach rządowych.

Istotną rolę w komunikacji państwowej pełnią tzw. *public affairs*, czyli *public relations* w administracji rządowej, którego celem jest „tworzenie i utrzymywanie korzystnego dla danej organizacji wizerunku, który będzie sprzyjał rozwojowi działalności”⁶. Im bardziej atrakcyjny wizerunek stworzy państwo, tym lepszą pozycję może osiągnąć na arenie międzynarodowej. Istotne jest to w kontekście tzw. *soft power*, rozumianego jako umiejętność danego państwa do tworzenia jak najbardziej atrakcyjnego wizerunku i umiejętności korzystnego, perswazyjnego przekazu⁷. Jest to przeciwieństwo terminu określonego jako *hard power*, rozumianego jako środki militarne czy ekonomiczne, mające świadczyć o sile państwa ze względu na m.in. wysoki poziom technologiczny⁸. XXI wiek jest też czasem, w którym dużą rolę odgrywa konkurencyjność także w sferze cyfrowej. Jak stwierdza J. Gosling, w „erze cyfrowej silne znaczenie zyskały sieci wirtualne, które państwa świadome zjawiska *soft power*

¹ Por. T. Rayner, A. Jordan, *Climate Change Policy in the European Union*, <https://oxfordre.com/climatescience/view/10.1093/acrefore/9780190228620.001.0001/acrefore-9780190228620-e-47> [dostęp: 12.11.2021].

² Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej, Art. 9, Dz. U. UE C 83, 30 marzec 2010, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/PL/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2010%3A083%3ATOC> [dostęp: 12.11.2021].

³ Por. K. Krzysztofek, *Spójność Unii Europejskiej a problemy wielokulturowości i wieloetniczności*, Warszawa, marzec 2003, s. 13-29, https://www.nck.pl/upload/archiwum_kw_files/artykuly/2._kazimierz_krzysztofek_-_spojnosc_unii_europejskiej_a_problemy_wielokulturowosci_i_wieloetniczności.pdf [dostęp: 12.11.2021].

⁴ T. Goban-Klas, *Media a struktura społeczna: wzajemne relacje*, [w:] tegoż, *Media i komunikowanie masowe*, PWN, Warszawa / Kraków 2002, s. 120.

⁵ A. Ogonowska, *Polityka informacyjna UE na progu XXI wieku*, „Studia Europejskie” 3/2001, https://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/3-2001_Ogonowska.pdf [dostęp: 12.11.2021].

⁶ M. Wichmanowski, *Lobbying polityczny w aspekcie komunikowania*, [w:] *Komunikowanie polityczne*, red. E. Maj i in., Wyd. UMCS, Lublin 2017, s. 78-79.

⁷ J. S. Nye Jr, *Soft power: The means to success in world politics*, PublicAffairs, New York 2004, https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr [dostęp: 12.11.2021].

⁸ Tamże.

obecnie wykorzystują dla wzmocnienia swojej pozycji⁹. Istnienie w Internecie, a co więcej, posiadanie konkurencyjnie dobrej strony internetowej czy atrakcyjnego konta w mediach społecznościowych jest wręcz nieodzowne, by zyskiwać w oczach obywateli i odbiorców zagranicznych. Autorka artykułu „*Maximising Soft Power: the Role of Digital Diplomacy in Building Trust with Nation-Branding*” często odnosi się do zjawiska zwanego w języku angielskim mianem *digital diplomacy*, cyfrowej dyplomacji, która jest formą komunikowania politycznego za pomocą nowych mediów.

Kolejnym istotnym terminem odnoszącym się do komunikacji państwowej i pracy nad wizerunkiem jest „branding narodowy”, rozumiany jako „profesjonalne i nowoczesne zabieganie krajów o swoją pozycję na rynku na podstawie marki narodowej”¹⁰. Jak zauważa wspomniana J. Gosling, budowanie marki narodowej jest przydatne w wielu aspektach funkcjonowania państwa na arenie krajowej, ale i międzynarodowej – ułatwia prowadzenie inwestycji zagranicznych, przyciąga turystów do kraju, podnosi wartość eksportowanych towarów¹¹. Podobnie rzecz ma się ze sferą komunikacji na temat treści związanych z klimatem, czy transformacją energetyczną – odbiorca bardziej zaufa treściom tworzonym przez podmiot państwowy, do którego ma zaufanie, którego wizerunek i przekaz będą dla niego atrakcyjne i z którymi się utożsamia. Gdy chodzi o same zmiany klimatu, to żeby przekonać obywateli do przestrzegania prawa, dobrą praktyką wydaje się wyjaśnienie przyczyny wprowadzanych reform czy nowelizacji. W przypadku wprowadzania zmian takich, jak osiągnięcie neutralności klimatycznej, transformacja energetyczna państwa, rezygnacja z węgla, nakładane nań cła, transformacja transportu etc., przedstawianie wyjaśnień przez rząd, a ponadto, prowadzenie seminariów lub konferencji wydaje się dobrą formą zdobywania zrozumienia społecznego dla wprowadzanych zmian i zapobiegania masowym protestom społecznym.

Jednostki państwowe odpowiedzialne za ochronę środowiska i wdrażanie postanowień Zielonego Ładu

Państwo członkowskie ratyfikując dokument międzynarodowy zobowiązuje się do jego wdrożenia. Musi zatem dysponować odpowiednimi organami, które pokierują procesem wdrażania w życie nowego prawa. Zazwyczaj organem realizującym dany program polityczny i nadzorujący jego postępy jest właściwe ministerstwo. W przypadku zmian klimatu powinien to być organ odpowiedzialny w danym państwie za sprawy środowiska. W przypadku programu osiągania neutralności klimatycznej, gdy niezbędne jest odejście od węgla i transformacja energetyczna, istotną rolę pełnią także nadrzędne

jednostki państwowe odpowiedzialne za energetykę, przemysł i transport. W przypadku krajów Unii Europejskiej, rolę jednostek nadrzędnych, odpowiedzialnych za politykę ochrony środowiska pełnią ministerstwa. Wyjątek pod względem nazewnictwa stanowi Szwecja, w której odpowiednikiem terminu „ministerstwo” jest „departament”¹², oraz Irlandia, która także stosuje brytyjską nomenklaturę.

Państwa członkowskie Unii Europejskiej widząc potrzebę wdrażania nowych polityk i praw, niejednokrotnie zmieniały organizację poszczególnych ministerstw. Obserwując nazwy odnoszące się do głównych kompetencji ministerialnych jednostek członków Unii Europejskiej zauważyć można, że wiele z nich posiada w oficjalnej nazwie odniesienie do klimatu, energetyki, a także przemian czy transformacji. Przykładowo, Irlandzki departament przyjął pierwsze odniesienie do klimatu w 2016 r. jako *Department of Communications, Climate Action and Environment* (Departament Komunikacji, Działań na rzecz Klimatu i Środowiska)¹³, obecnie zaś funkcjonuje pod nazwą *Department of the Environment, Climate and Communications* (Departament Środowiska, Klimatu i Komunikacji). Austria w 2020 r. zmieniła nazwę z *Bundesministerium für Verkehr, Innovation und Technologie* (Ministerstwo Transportu, Innowacji i Technologii) na *Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie* (Federalne Ministerstwo ds. Działań w dziedzinie Klimatu, Środowiska, Energii, Mobilności, Innowacji i Technologii)¹⁴. Odniesienie do klimatu w nazwie posiadają też ministerstwa: Niderlandów, Luksemburga, Polski oraz Malty.

Warstwa graficzna i estetyka strony podmiotu państwowego

Dla jednostki rządowej witryna WWW jest stroną reprezentacyjną, której treści skierowane są zarówno do obywateli danego państwa, jak i osób niebędących związanymi z jego terytorium, a z różnych powodów docierających do witryny. Większość stron rządowych zawierających treści na temat zmian klimatu oraz wdrażania postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, to strony ministerstw środowiska. Na potrzeby niniejszej analizy przestudiowano strony z 27 państw członkowskich.

Możemy wskazać kilka tendencji w zamieszczaniu rządowych komunikatów o działaniach na rzecz środowiska i klimatu. Po pierwsze, niektóre państwa zamieszczają treści dotyczące środowiska i klimatu na witrynie ministerstwa będącej podstroną głównej strony rządowej. Wówczas administratorzy strony decydują się na

⁹ por. J. Gosling, *Maximising Soft Power: the Role of Digital Diplomacy in Building Trust with Nation-Branding*, „Global Affairs Review” 2/ 1/ 2021, <https://www.researchgate.net/publication/352411633> [dostęp: 12.11.2021].

¹⁰ M. Raftowicz-Filipkiewicz, *Branding narodowy w Unii Europejskiej*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne”, s. 55-63, <https://www.biblioteka cyfrowa.pl/> [dostęp: 12.11.2021].

¹¹ J. Gosling, *Maximising...*, s. 5.

¹² Ł. Świetlikowski, *Administracja rządowa w Szwecji – aspekty kadrowe i instytucjonalne*, <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2013/03/swietlikowski-l.-administracja-rzadowa-w-szwecji.pdf> [dostęp: 12.11.2021].

¹³ S.I. No. 421/2016 – Communications, Energy and Natural Resources (Alteration of Name of Department and Title of Minister) Order 2016., www.irishstatutebook.ie/eli/2016/si/421/made/en/print [dostęp: 12.11.2021].

¹⁴ Bundesministeriengesetz-Novelle 2020, *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich I 2020*, Nr. GP XXVII IA 111/A AB 24 S. 8., https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2020_I_8/BGBLA_2020_I_8.html [dostęp: 12.11.2021].

utrzymanie jednolitego lub odmiennego stylu graficznego na każdej podstronie, bardziej oddającego charakter działalności danego ministerstwa czy departamentu.

Elementem bardzo często pojawiającym się na stronach jest oficjalny logotyp – w przypadku jednych państw jest to godło państwowe (np. Szwecja)¹⁵, w przypadku innych witryn jest to logotyp, który stworzono specjalnie dla departamentu czy ministerstwa (np. Włochy)¹⁶.

Kolejnym elementem, bardzo istotnym i świadczącym o profesjonalizmie wykonania strony WWW, jest podanie do publicznej wiadomości danych kontaktowych instytucji.

Inną znaczącą informacją jest opis instytucji, do której strona przynależy. W tym przypadku także zauważa się kilka tendencji. Niektóre jednostki państwowe zamieszczają opis ministerstwa na stronie głównej, jako jedną z najważniejszych treści, do których odbiorca powinien dotrzeć zaraz po otwarciu witryny. Można powiedzieć, że jest to podejście oficjalne, reprezentacyjne. W przypadku, niektórych państw tekst ten zamieszczany jest na samej górze strony, w przypadku innych, jako treść istotna, lecz nie najważniejsza, niżej: na środku strony, z boku lub na dole. Inne państwa stosują osobną zakładkę, do której zainteresowany odbiorca może przejść. Zakładka ta zwykle widnieje jako jedna z podstawowych pozycji w menu głównym, a bywa nazwana różnie – „O nas”, „Ministerstwo” etc.

Interesującym elementem, który występuje na wielu stronach WWW, są portretowe fotografie ministra i innych osób zarządzających danym organem państwowym. Z jednej strony, model ten ma charakter oficjalny (wskazuje na to formalny charakter strojów osób umieszczonych na zdjęciach), z drugiej jednak, osoba zainteresowana ma wrażenie, że jest osobiście witana przez urzędnika. Niekiedy, do fotografii dołączony jest krótki życiorys, który daje nam wiedzę o jego kompetencjach, sprawowanych funkcjach czy wykształceniu.

Na większości stron WWW organów odpowiedzialnych za ochronę środowiska w państwie, jednymi z pierwszych informacji, czy tych, które procentowo zajmują największe miejsca na stronie głównej, są aktualności. Wśród nich, często znajdują się komunikaty prasowe, informacje z ostatnich wydarzeń i in. Dotyczą one często bieżących wydarzeń, wyników obserwacji i badań nad klimatem oraz zmianami w środowisku w danym kraju, ale także tych, prowadzonych w innych państwach, głównie europejskich. W przypadku niektórych stron państwowych „Aktualności” pogrupowane są np. na najważniejsze, czy najnowsze, pozostałe oraz na wydarzenia. W przypadku krajów francuskojęzycznych (np. Luksemburg¹⁷, Francja¹⁸) pojawia się niekiedy sformułowanie *à la une* – zwrot tłumaczony jako „na pierwszej stronie”.

Istotną rolę w odbiorze strony przez użytkownika gra warstwa wizualna. Zarówno kolorystyka użyta w przekazie, jak treści ukryte w grafikach lub fotografiach, a także układ strony, czy umiejscowienie treści pełnią ważne funkcje w postrzeganiu witryny jako estetycznej całości. W przypadku kolorów stosowanych na obserwowanych witrynach, najczęściej stosowana jest biel, która stanowi tło dla treści, a towarzyszą jej akcenty kolorystyczne. Bardzo często obserwuje się stosowanie różnych odcieni niebieskiego. W praktyce reklamowej, określa się kolor niebieski jako „(...) kojarzony z inteligencją, profesjonalizmem, logiką, wzmacnia poczucie obowiązku, opanowanie, rozwagę”¹⁹. Ponadto, wskazuje się, że jest to kolor budzący zaufanie, ułatwia komunikację, a „granat i ciemne odcienie błękitu są postrzegane jako barwy symbolizujące prestiż, elegancję, wysoką pozycję społeczną, klasę i smak”²⁰. Niebieski na swoich witrynach internetowych zastosowały ministerstwa środowiska m.in. z: Chorwacji²¹, Estonii²², Niderlandów²³, Polski²⁴, Słowacji²⁵, Słowenii²⁶, Szwecji²⁷ oraz np. belgijska strona poświęcona *stricte* informowaniu o zmianach klimatu widniejąca pod adresem <https://climat.be/>.

Innym kolorem stosowanym obok niebieskiego jest zieleń – także posiadająca pozytywne konotacje w przekazie perswazyjnym, jak również kojarzona z przyrodą, do której omawiane strony się odwołują. Najwięcej zastosowań zieleni znajduje się na oficjalnych stronach takich państw, jak: Austria²⁸, Bułgaria²⁹, Cypr³⁰, Grecja³¹.

[dostęp: 12.11.2021].

¹⁹ J. Tatarska, *Rola koloru w reklamie prasowej*, [w:] *Reklama wizualna*, red. A. Wiśniewska i A. Frontczak, Wyższa Szkoła Promocji, Warszawa 2013, s. 19, <http://www.wsp.pl/file/1217463833536.pdf> [dostęp: 12.11.2021].

²⁰ Tamże, s. 19-20.

²¹ Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki i Zrównoważonego Rozwoju Republiki Chorwacji, <https://mingor.gov.hr/> [dostęp: 12.11.2021].

²² Strona internetowa Ministerstwa Środowiska Republiki Estonii, <https://envir.ee/> [dostęp: 12.11.2021].

²³ Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki i Polityki Klimatycznej Królestwa Niderlandów, <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-economic-affairs-and-climate-policy> [dostęp: 12.11.2021].

²⁴ Strona internetowa Ministerstwa Klimatu i Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/klimat> [dostęp: 12.11.2021].

²⁵ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska Republiki Słowackiej, <https://www.minzp.sk/en/> [dostęp: 12.11.2021].

²⁶ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska i Planowania Przestrzennego Republiki Słowenii, <https://www.gov.si/en/state-authorities/ministries/ministry-of-the-environment-and-spatial-planning/> [dostęp: 12.11.2021].

²⁷ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska Królestwa Szwecji, <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-the-environment/> [dostęp: 12.11.2021].

²⁸ Strona internetowa Federalnego Ministerstwa ds. Działań w dziedzinie Klimatu, Środowiska, Energii, Mobilności, Innowacji i Technologii Republiki Austrii, <https://www.bmk.gv.at/en.html> [dostęp: 12.11.2021].

²⁹ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska i Wody Republiki Bułgarii, www.moew.government.bg [dostęp: 12.11.2021].

³⁰ Strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Republiki Cypryjskiej, <http://www.moa.gov.cy> [dostęp: 12.11.2021].

³¹ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska i Energii

¹⁵ Strona internetowa rządu Królestwa Szwecji, <https://www.government.se/> [dostęp: 12.11.2021].

¹⁶ Strona internetowa Ministerstwa Transformacji Ekologicznej Republiki Włoskiej, <https://www.mite.gov.it/> [dostęp: 12.11.2021].

¹⁷ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska, Klimatu i Zrównoważonego Rozwoju Królestwa Luksemburga, <https://mecdd.gouvernement.lu/> [dostęp: 12.11.2021].

¹⁸ Strona internetowa Ministerstwa Transformacji Ekologicznej Republiki Francuskiej, <https://www.ecologie.gouv.fr/ministere>

Stosowane są także inne kolory – np. szary. W przypadku stron Ministerstwa Transformacji Ekologicznej we Francji (fr. Ministère de la Transition écologique)³², wybór kolorów do przekazu treści został dokonany w oparciu o klasyczne połączenie bieli i ciemnej szarości, co przy trafnym doborze czcionki na stronie i harmonijnym układzie treści sprawia wrażenie eleganckiego, a zarazem bardzo czytelnego przekazu, który skupia uwagę na treści słownej. Zdarza się też, że dana witryna nie ma wybranych konkretnych kolorów dominujących i jest wielokolorowa (np. Ministerstwo Środowiska, Zmian Klimatu i Planowania Republiki Malty)³³.

Istotnym elementem wizualnym na omawianych stronach WWW są wspomniane już przez nas grafiki i fotografie. W przypadku jednych państw są one stosowane w dużej ilości, innych – umiarkowanej, jeszcze inne nie stosują grafik przy przekazie na temat środowiska i klimatu. Elementy graficzne spełniają kilka funkcji. Zachęcają do zatrzymania wzroku na konkretnej treści, czy urozmaicają przekaz ilustrując go. Jeśli chodzi o przyciągnięcie uwagi odbiorcy, rolę tę spełniać mogą grafiki – stosowane np. jako piktogramy przy konkretnych hasłach. Fotografie także przykuwają wzrok, jednak w przeciwieństwie do prostych i symbolicznych grafik mogą stanowić ilustrację konkretnego wydarzenia, spotkania, przemowy etc. Fotografie zawierają też często duży ładunek emocjonalny i treściowy.

Jak już zauważyliśmy to wyżej, gdy chodzi o wrażenia wzrokowe, istotna jest także symetria i rozmieszczenie poszczególnych elementów na stronie. Gdy układ jest harmonijny, wówczas i odbiór treści jest łatwiejszy.

Warto też zwrócić uwagę na elementy dynamizujące stronę, np. ruchome banery ze zdjęciami czy efekty poruszania się komponentów strony jak czcionka czy grafika. Celem stosowania takich rozwiązań może być chęć podniesienia atrakcyjności strony, uczynienie jej bardziej responsywnej. Treści, które się poruszają, z założenia mają zachęcić do interakcji z nimi, a w konsekwencji eksploatacji podlinkowanych informacji.

Kluczową rolę w przekazie komunikatów pełnią słowa. To one są głównym nośnikiem bardzo zróżnicowanych treści. Obraz, jakkolwiek potrafi wiele sugerować, nie zastąpi konkretnych, precyzyjnych i jednoznacznych komunikatów słownych.

Gdy chodzi o rozumienie treści werbalnych, podstawową rolę gra znajomość kodu językowego. Zaliczyć do niego można nie tylko zrozumienie znaczenia poszczególnych słów, co samego języka. Zastosowanie danego języka w przekazie wiele świadczy o nadawcy komunikatu – np. czy kieruje on komunikaty jedynie do odbiorcy krajowego, czy też jest otwarty na osoby spoza terytorium danego państwa. Obecnie, najbardziej rozpowszechnionym językiem międzynarodowym jest język angielski. Jest to także język Unii Europejskiej, która stara się udostępnić treści w języku każdego państwa człon-

kowskiego, jednak większość treści publikuje właśnie po angielsku.

Na wielu stronach ministerstw środowiska spotkamy obecnie przynajmniej dwie wersje językowe – narodową i angielską. Wyjątek stanowi kilka krajów jak: Grecja³⁴, Chorwacja³⁵, czy Francja³⁶. W tym ostatnim z wymienionych państw, brak wersji angielskiej wynika najprawdopodobniej ze względów narodowej polityki językowej. Stosowanie więcej niż jednego języka na stronie ma także często uzasadnienie narodowe. Strona luksemburskiego Ministerstwa Środowiska, Klimatu i Zrównoważonego Rozwoju (ang. Ministry of Environment, Climate and Sustainable Development) udostępnia treści w czterech językach – francuskim, niemieckim, luksemburskim oraz angielskim. Luksemburczycy używają trzech języków urzędowych, a wg danych z 2014 r. na drugim miejscu po luksemburskim, większość posługuje się w komunikacji francuskim³⁷. Fakt ten uwydatnia wspomniana już rządowa strona poświęcona informowaniu na temat zmian klimatu <https://climat.be>. Podobna sytuacja związana z kilkoma oficjalnymi językami urzędowymi obserwowana jest na stronach ministerstw Belgii³⁸. W przypadku Hiszpanii użytkownik strony także ma do wyboru kilka wariantów językowych, co związane jest jednak przede wszystkim z silnym podziałem regionalnym w Hiszpanii. Możliwe opcje językowe to: kastylijski, kataloński, galicyjski, euskara, waloński, francuski i angielski. Po wejściu na stronę główną treści automatycznie pojawiają się w języku kastylijskim, popularnie znanym jako hiszpański w odróżnieniu do jego wspomnianych regionalnych odmian i wariantu języka z Ameryki Łacińskiej³⁹.

Nieraz zdarza się, że wersja strony w języku angielskim różni się od tej prowadzonej w języku narodowym. Przykładowo, na stronie Ministerstwa Ochrony Środowiska i Rozwoju Regionalnego Republiki Łotwy⁴⁰ treści krajowych jest więcej, są związane z np. reformą terytorialną na Łotwie, COVID-19, budżetem. Treści publikowane w języku angielskim odnoszą się do wytycznych unijnych i innych międzynarodowych postanowień, w których Łotwa uczestniczy oraz informacje reprezentacyjne. Zakłada się tutaj inne oczekiwania u odbiorcy krajowego i zagranicznego.

³⁴ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska i Energii Republiki Greckiej, <https://ypen.gov.gr/> [dostęp: 12.11.2021].

³⁵ Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki i Zrównoważonego Rozwoju Republiki Chorwacji, <https://mingor.gov.hr/> [dostęp: 12.11.2021].

³⁶ Strona internetowa Ministerstwa Transformacji Ekologicznej Republiki Francuskiej, <https://www.ecologie.gouv.fr/ministere>, [dostęp: 12.11.2021].

³⁷ F. Fehlen. i in., *Les langues parlées au travail, à l'école et/ou à la maison*, Report number: RP 2011 - Premiers résultats N°13/2014, <https://www.researchgate.net/publication/278019406> [dostęp: 05.10.2021].

³⁸ Strona informacyjna rządu Królestwa Belgii, <https://www.belgium.be> [dostęp: 12.11.2021].

³⁹ *Czy istnieje różnica między hiszpańskim a kastylijskim?*, <https://www.greelane.com/pl/j%c4%99zyki/hiszc4%84ski/why-is-spanish-sometimes-called-castilian-3079190/> [dostęp: 12.11.2021].

⁴⁰ Strona internetowa Ministerstwa Ochrony Środowiska i Rozwoju Regionalnego Republiki Łotewskiej, <https://www.varam.gov.lv/en> [dostęp: 12.11.2021].

Republiki Greckiej, <https://ypen.gov.gr/> [dostęp: 12.11.2021].

³² Strona internetowa Ministerstwa Transformacji Ekologicznej Republiki Francuskiej, <https://www.ecologie.gouv.fr/ministere> [dostęp: 12.11.2021].

³³ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska, Zmian Klimatu i Planowania Republiki Malty, <https://environment.gov.mt/> [dostęp: 12.11.2021].

Zróżnicowanie stron pod kątem przekazu na temat klimatu

Treści dotyczące klimatu na badanych przez nas stronach pojawiają się w różnych miejscach. Nierzadko są to osobne zakładki ze szczegółowym menu tematycznym dotyczącym zagadnień związanych z klimatem, innym razem treści na temat klimatu nie są wyodrębnione z reszty działań jednostki na rzecz środowiska.

Jedną z podstawowych znaczących kwestii jest łatwość dostępu do treści na temat klimatu. Niektóre państwa zdecydowały się na umieszczenie hasła dotyczącego klimatu bezpośrednio na stronie głównej lub jako podstawową pozycję w głównym menu. Przykładowo, w przypadku strony bułgarskiego Ministerstwa Środowiska i Wody, hasło „klimat” (ang. *climate*, buł. *климат*) jest wymienione wśród głównych nagłówek w menu u góry strony. Podpięto doń zakładkę z informacjami odnoszącymi się głównie do ustawodawstwa, strategii czy międzynarodowych aktywności na rzecz klimatu⁴¹. Dość często treści dotyczące klimatu zamieszcza się w podstawowym hasle menu pod nazwą „tematy” (ang. *topics*). Jest to praktyka zastosowana obecnie przez strony ministerstw środowiska m.in. z: Włoch⁴², Niderlandów⁴³, Austrii⁴⁴, czy Niemiec⁴⁵. Bywa też tak, że na stronie nie ma osobnej podstrony poświęconej treściom na temat klimatu. Mimo, że z innych treści wynika, że adaptacje do zmian klimatu są realizowane, to ministerstwo nie poświęca w witrynie informacji dotyczących tego problemu. Taką tendencję zaobserwowano np. na stronie polskiej⁴⁶ i portugalskiej⁴⁷.

Treści na temat klimatu czasami pojawiają się w menu głównym nie jako jedno słowo, lecz jako dopełnienie czy zestawienie z innym terminem. Nierzadko jest to hasło, które akcentuje zjawisko zmian klimatu (np. Hiszpania: hiszp. *Cambio climático*)⁴⁸, łączy klimat z np. energetyką

⁴¹ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska i Wody Republiki Bułgarii, <https://www.moew.government.bg/> [dostęp: 12.11.2021].

⁴² Strona internetowa Ministerstwa Transformacji Ekologicznej Republiki Włoskiej, <https://www.mite.gov.it/> [dostęp: 12.11.2021].

⁴³ Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki i Polityki Klimatycznej Królestwa Niderlandów, <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-economic-affairs-and-climate-policy> [dostęp: 12.11.2021].

⁴⁴ Strona internetowa Federalnego Ministerstwa ds. Działań w dziedzinie Klimatu, Środowiska, Energii, Mobilności, Innowacji i Technologii Republiki Austrii, <https://www.bmk.gv.at/en.html> [dostęp: 12.11.2021].

⁴⁵ Strona internetowa Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych Republiki Federalnej Niemiec, <https://www.bmu.de/en/> [dostęp: 12.11.2021].

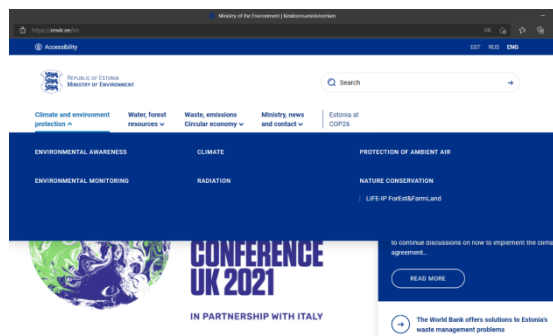
⁴⁶ Strona internetowa Ministerstwa Klimatu i Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/klimat> [dostęp: 12.11.2021].

⁴⁷ Strona internetowa Republiki Portugalskiej, *Environment and Energy Transition*, <https://www.portugal.gov.pt/en/gc21/ministries/environment> [dostęp: 12.11.2021].

⁴⁸ z hiszp.: *Zmiany klimatu*, patrz.: Strona internetowa Ministerstwa ds. Transformacji Ekologicznej i Wyzwań Demograficznych Królestwa Hiszpanii, <https://www.miteco.gob.es/> [dostęp: 12.11.2021].

(Czechy: cz. *Ochrana klimatu a energetika*)⁴⁹, czy podkreśla wagę adaptacji do zmian klimatu (Niemcy: niem. *Klimaschutz Anpassung*)⁵⁰.

Wiele z państw dzieli treści dotyczące klimatu na kilka obszarów tematycznych. Najczęściej pojawiają się osobne zakładki dotyczące strategii krajowych adaptacji do zmian klimatu i odniesień do międzynarodowych informacji czy treści.

Ilustracja 1. Treści na temat klimatu w menu głównym na stronie Ministerstwa Środowiska Republiki Estonii. Źródło: <https://envir.ee/en> [dostęp: 12.11.2021].

Czasem, niektóre państwa decydują się dodać treści wyjaśniające czym jest klimat, czy zmiany klimatu. Niektóre strony, jak np. Ministerstwa Środowiska Republiki Estonii⁵¹ lub Ministerstwa Transformacji Ekologicznej i Wyzwań Demograficznych Królestwa Hiszpanii⁵² zamieszczają nawet definicje naukowe. Ciekawy jest jednak fakt, że na estońskiej stronie klimat jest niemal równoznaczny pogodzie [ang. *Climate, i.e. the weather (...)* – „Klimat, inaczej pogoda, (...)”]⁵³. Jest to duże uproszczenie, gdyż zwykle przez „klimat” rozumiemy ustalony na podstawie wieloletnich obserwacji normalny przebieg pogody, zarówno jej stanów jak i poszczególnych jej składników⁵⁴. Oznacza to, że klimat i pogoda są ze sobą powiązane, lecz nie tożsame. Na hiszpańskiej stronie natomiast w zakładce „Czym jest zmiana klimatu i jak na nas wpływa” (hiszp. *Qué es el cambio climático*)⁵⁵ znajduje się z kolei wprowadzenie zatytułowane *Tiempo*

⁴⁹ cz. *Ochrana klimatu i energia*, patrz.: Strona internetowa Ministerstwa Środowiska Republiki Czeskiej, https://www.mzp.cz/cz/ochrana_klimatu_energetika [dostęp: 12.11.2021].

⁵⁰ z niem.: *Ochrana klimatu. Adaptacja*, patrz.: Strona internetowa Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych Republiki Federalnej Niemiec, <https://www.bmu.de/themen/klimaschutz-anpassung> [dostęp: 12.11.2021].

⁵¹ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska Republiki Estonii, *Climate*, <https://envir.ee/en/climate-and-environment-protection/climate> [dostęp: 12.11.2021].

⁵² <https://www.miteco.gob.es> [dostęp: 12.11.2021].

⁵³ Strona internetowa Ministerstwa Środowiska Republiki Estonii, *Climate*, <https://envir.ee/en/climate-and-environment-protection/climate> [dostęp: 12.11.2021].

⁵⁴ <https://www.teraz-srodowisko.pl/sloownik-ochrona-srodowiska/definicja/klimat.html> [dostęp: 12.11.2021].

⁵⁵ Strona internetowa Ministerstwa ds. Transformacji Ekologicznej i Wyzwań Demograficznych Królestwa Hiszpanii, *Qué es el cambio climático*, <https://www.miteco.gob.es/es/cambio-climatico/temas/que-es-el-cambio-climatico-y-como-nos-afecta/> [dostęp: 12.11.2021].

meteorológico y clima, ¿Cuáles son las diferencias? („Pogoda i klimat, jakie są różnice?”)⁵⁶.

Na wielu stronach ministerstw środowiska państw członkowskich UE zamieszczono także definicję zmian klimatu czy ocieplenia klimatu, a także wymienia się przyczyny tego zjawiska. W przypadku Ministerstwa Gospodarki i Polityki Klimatycznej Królestwa Niderlandów na podstronie dedykowanej „Zmianom klimatu”, w opisie zawarto następującą treść: „Naukowcy uważają ciągły wzrost stężenia gazów cieplarnianych w atmosferze za główną przyczynę zmiany klimatu. W wyniku globalnego ocieplenia temperatura wzrasta, w wyniku czego podnosi się również poziom morza. W celu zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych rząd niderlandzki podejmuje środki łagodzące i współpracuje z podmiotami niepaństwowymi. Państwo podejmuje również działania adaptacyjne mające na celu ochronę kraju przed skutkami zmian klimatycznych. Poza tym, Niderlandy są zaangażowane w rozwiązywanie problemów klimatycznych w skali globalnej i aktywnie uczestniczą w międzynarodowych negocjacjach i umowach”⁵⁷. Na stronie Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych Republiki Federalnej Niemiec treści te formułuje się podobnie: „Gazy cieplarniane, takie jak dwutlenek węgla, są przyczyną antropogenicznych zmian klimatu. Gazy te są emitowane do atmosfery poprzez spalanie paliw kopalnych, takich jak węgiel i ropa i prowadzą do globalnego ocieplenia. Konsekwencje: topnienie lodowców w Alpach, podniesienie się poziomu mórz, częstsze fale upałów oraz zniszczenia powodowane przez sztormy i powodzie. Celem niemieckiej polityki klimatycznej jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55 procent do 2030 r. w porównaniu do poziomu z 1990 r. (...)”⁵⁸. Jest to narracja, w której widać konkretny schemat: antropogeniczne przyczyny zmian klimatu, negatywne konsekwencje dla środowiska i człowieka oraz ukazanie polityk

⁵⁶ Tamże.

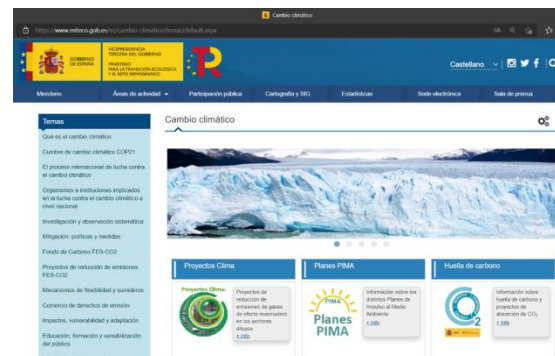
⁵⁷ Strona internetowa rządu Królestwa Niderlandów, *Climate change*, <https://www.government.nl/topics/climate-change> [dostęp: 12.11.2021], tekst oryginalny w jęz. ang. "Scientists consider the continued increasing concentrations of greenhouse gasses in the atmosphere as the main cause of climate change. Through the process of global warming, the temperature rises, and as a result, the sea level rises as well. In an effort to reduce greenhouse gas emissions, the Dutch government takes mitigation measures and cooperates with non-state actors. The Dutch government also takes adaption measures to protect the country against the consequences of climate change. Besides, the Netherlands is committed to tackling climate issues on a global scale and actively participates in international negotiations and agreements".

⁵⁸ Strona internetowa Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych Republiki Federalnej Niemiec, *Climate Adaptation*, <https://www.bmu.de/en/topics/climate-adaptation> [dostęp: 12.11.2021], tekst oryginalny w jęz. ang.: "Greenhouse gases such as carbon dioxide are the cause of anthropogenic climate change. These gases are emitted into the atmosphere through the combustion of fossil fuels such as coal and oil and lead to global warming. The consequences: melting glaciers in the Alps, rising sea levels, more frequent heat waves, and devastation caused by storms and floods. The goal of German climate policy is to reduce greenhouse gas emissions by at least 55 percent by 2030 compared to 1990 levels (...)".

państwa przeciwdziałających przedstawionym zagrożeniom.

Jedne z bardziej rozbudowanych menu poświęconych treściom na temat klimatu posiadają m.in. Hiszpania i Francja. Na obu stronach ministerstw obydwu państw znajduje się m.in. osobna zakładka poświęcona szczytowi klimatycznemu w Paryżu, wiele informacji o rządowych organizacjach na rzecz klimatu, badań

23

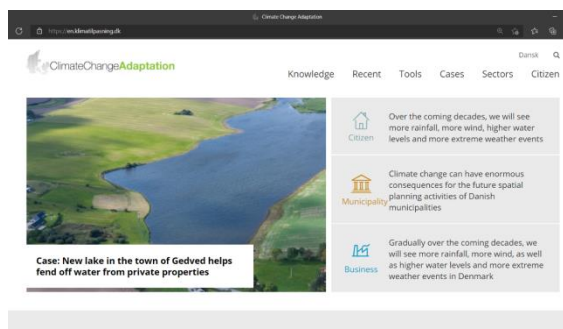
narodowych, czy treści na temat odchodzenia od energetyki opartej na węglu kamiennym.

Ilustracja 2. Rozbudowane podmenu hasła Cambio climático na stronie hiszpańskiego ministerstwa. Źródło: <https://envir.ee/en> [dostęp: 12.11.2021].

Jak wspomniano, niektóre państwa członkowskie UE posiadają osobne strony poświęcone problematyce klimatycznej, która jest koordynowana przez rząd. Nie są one połączona z menu na stronie ministerstwa właściwego do spraw środowiska, lecz traktują o sprawach klimatu na oddzielnych witrynach. Przykładem może być wspomniana belgijska strona <https://climat.be>, czy duńska <https://en.klimatilpasning.dk/>, poświęcona komunikacji na temat adaptacji do zmian klimatu. Obie witryny są bardzo rozbudowane, a ich treści pogrupowane w bardzo przemyślany sposób. Wspomniana strona belgijska zawiera wiele treści przybliżających zjawisko zmian klimatu, podzielonych na: przyczyny, obserwowane zmiany, politykę. Treści są pogrupowane na międzynarodowe, związane z Unią Europejską i narodowe, a także na tematy związane z aktywnością obywateli w życiu codziennym (fr. *action au quotidien*), multimedia, główne sektory związane z działalnością Belgii na rzecz klimatu, aktualności związane z klimatem etc. Jest to rządowy portal informacyjny spełniający swoją rolę w bardzo szerokim zakresie komunikacyjnym.

Duńska witryna poświęcona adaptacji do zmian klimatu jest stroną ukierunkowaną na przekaz informacyjno-aktywizujący obywateli Danii w dziedzinie przystosowania do zmian klimatu. Wśród treści zamieszczonych na portalu znajdują się specjalne zakładki zadedykowane obywatelom w ogólności, mieszkańcom i władzom gmin oraz przedsiębiorcom. W wymienionych zakładkach zamieszcza się informacje (przepisy prawne, aktualności) mogące najbardziej zainteresować wymienione grupy społeczne. Ponadto, na stronie wyodrębniono sektory podlegające adaptacji do zmian klimatu, jak transport, rybołówstwo, energetyka, rolnictwo, lasy, budownictwo etc. Poszczególne zakładki służą umieszczaniu bieżących informacji na temat przystosowania tych obszarów do

zmian klimatu. Dodatkowo, na stronie zamieszczono odnośniki do narodowych stron badawczych, kontrolujących zmiany klimatu na obszarze kraju – np. mapy czy wykazy danych.

Ilustracja 3. Wygląd strony duńskiej strony <https://en.klimatilpasning.dk/> w języku angielskim – widoczne sekcje dla obywateli, gmin oraz biznesu. Źródło: <https://en.klimatilpasning.dk/> [dostęp: 12.11.2021].

Zakończenie

Strony internetowe ministerstw właściwych do spraw środowiska państw członkowskich Unii Europejskiej w większości zawierają obecnie zagadnienia związane z klimatem i jego zmianami. Zwykle treści dotyczące tej problematyki uznane są za wymagające wyróżnienia w strukturze witryny, czasami pojawiają się jako wzmianki w aktualnościach lub są powiązane z innymi działaniami państwa na rzecz środowiska. W przekazie graficznym zauważalne jest wyraźne nawiązanie do kolorystyki zieleni oraz niebieskiego, która odbierana jest jako „ekologiczna”.

Warto zauważyć, że rodzaj zamieszczanych treści na omówionych witrynach wiąże się ściśle z polityką środowiskową danego państwa. W niektórych krajach zauważa się stawianie większego akcentu na transformację energetyczną, w innych na gospodarowanie odpadami, a w jeszcze innych na skutki ocieplenia klimatu – np. susze. Treści publikowane są w sposób świadomy i konstruowane tak, aby tworzyć jak najlepszy wizerunek jednostki oraz unikać tematów „niewygodnych”.

Niektóre państwa pozostają przy podstawowej funkcji strony – informowaniu obywateli. Jednak są także te, które przykładają większą wagę do edukacji odbiorców, wyjaśniając zjawiska, czy odsyłając do konkretnych badań i programów.

Obecnie zauważyć można, że rządy państw europejskich przywiązują dużą wagę do przekazu dotyczącego zmian klimatycznych. Zarazem jednakże uwidacznia się duża ostrożność w podejmowaniu decyzji co do polityki ochrony klimatu, a podawane informacje na ten temat są skrupulatnie selekcjonowane i dobierane w sposób odpowiadający ogólnej polityce dane państwa.

Mgr Antonina Kozaczko – absolwentka studiów na kierunkach projektowania kultury i komunikacji europejskiej w Instytucie Kultury Europejskiej UAM

Paulina Michalska

BUDOWANIE MEDIALNEGO WIZERUNKU ŻUŻLOWCÓW – NA PRZYKŁADZIE PRZEGLĄDU SPORTOWEGO

Prasa sportowa w sposób emocjonalny, barwny i żywy przekazuje od wielu dziesiątek lat informacje na temat różnych dyscyplin sportowych. Żużel jest w niej obecny niemal od samego początku swojego istnienia. Teksty dziennikarzy mają różną wartość. Niekiedy informują nas tylko o jakimś wydarzeniu bądź odnotowują osiągnięte przez zawodników wyniki. Innym razem, są źródłem interesujących informacji, które wnoszą wiele nowego do naszego wyobrażenia o historii sportu żużlowego. Dlatego też, autorzy książek popularyzujących speedway, bardzo często – stosunkowo wybiórczo – sięgają do archiwalnych numerów gazet i czasopism sportowych. Prasa początkowo ograniczająca swój przekaz do krótkich informacji, z biegiem lat stała się dla wielu źródłem cennych i obszernych informacji. Sami dziennikarze, stali się zaś osobami, które nie ograniczają już swojego przekazu tylko do rzeczowych informacji, ale zajmują się sensacyjnymi doniesieniami i często kreują w speedwayu swoistą rzeczywistość.

Wszystkie treści i wynikające z nich wnioski, które zawarte są w niniejszym artykule, są efektem analizy licznych przykładów tekstów zaczerpniętych z czasopisma *Przeglądu Sportowego*. Uzupełniającym źródłem informacji stały się wcześniejsze publikacje na temat sportu żużlowego oraz własna wiedza na temat żużla, którym interesuję się od ponad trzynastu lat, uczestnicząc osobiście w wielu wydarzeniach. Artykuł ma na celu ukazanie zmieniających się na przestrzeni lat sposobów kreowania wizerunku zawodników żużlowych w mediach.

Ogólna charakterystyka żużlowca w mediach

Zawodnik żużlowy to osoba, która musi odznaczać się odpowiednimi cechami charakteru, a także pewnymi predyspozycjami fizycznymi. Nie każdy bowiem może ścigać się w zawodach sportu żużlowego. Takimi cechami są zdecydowanie: odwaga, zwinność, waleczność oraz pracowitość. Sportowiec, który posiada je wszystkie, ma największe szanse na to, by stać się najlepszym zawodnikiem oraz sięgnąć po najważniejsze tytuły, o które walczy się w tej dyscyplinie. W jednym z artykułów *Przeglądu Sportowego* Rafał Dutkiewicz – były zawodnik żużlowy, wypowiadając się na temat Jasona Crumpa, stwierdził:

„Podoba mi się jego agresywna jazda. On się kompletnie nie boi. A w tym sporcie liczą się dwie rzeczy: umiejętność i odwaga”.¹

Te dwie cechy są najczęściej wymieniane podczas udzielania wywiadów na temat charakterystyki zawo-

dnika czarnego sportu. Sportowcy żużlowi nie są również osobami wysokimi i podobnie jak m.in. skoczkowie narciarscy, są bardzo szczupli. Ma to decydujący wpływ na ich zwinność i osiąganą przez nich prędkość, którą można zwiększyć poprzez niższą masę ciała. *Gazeta Pomorska* wyliczyła, że w ekstralidze żużlowcy ważą średnio 63 kg, mierzą 172 cm, a ich średni wiek wynosi 24 lata². Są oczywiście odstępstwa od tych norm, jednak w większości przypadków żużlowcy mieszczą się w granicach określonych przez dziennikarza *Gazety Pomorskiej*.

Oprócz posiadania pewnych cech fizycznych zawodnicy, aby osiągnąć dobre rezultaty w swoim sporcie, muszą wkładać również wiele wysiłku fizycznego i być gotowi na różnego rodzaju wyrzeczenia. Należy do nich chociażby specjalna dieta, która pomaga żużlowcom w utrzymywaniu odpowiedniej wagi oraz dobrego samopoczucia. W historii żużla zdarzały się przypadki, że zawodnicy nie chcieli rezygnować z używek, a niektórzy z nich byli nawet uznawani za „improwizatorów”. Takim przykładem jest szwedzki żużlowiec Henrik Gustafsson, który odniósł się w artykule *Przeglądu Sportowego* do tematu diety:

„To fakt, że lubiłem zabalować. Słyszałem jednak sporo wymyślonych rzeczy na swój temat. Na przykład, że tuż przed wejściem na motor wypilem dziesięć piw (śmiech). To oczywiście bzdury [...] W latach dziewięćdziesiątych prawie wszyscy zawodnicy lubili po zawodach zrelaksować się i napić piwa [...] Żużel stał się po prostu bardziej profesjonalny. Zawodnicy zwracają teraz baczną uwagę na wiele rzeczy, w tym na to, co jedzą i piją. Rywalizacja na torze jest coraz bardziej wymagająca i wpływ na wyniki mają nawet najmniejsze detale. Dlatego też tak bardzo przestrzegają chociażby diety”.³

Alkohol uznawany jest w świecie żużla za doping. Każdy żużlowiec, który przekroczy ustaloną normę, zostaje zawieszony. Taki los spotkał Australijczyka Darcy'ego Warda:

„Ward przed Grand Prix Łotwy był badany alkomatem. Stwierdzono, że miał 0,10 grama alkoholu w litrze krwi, czyli w przeliczeniu ponad 0,2 promila. Został już tymczasowo zawieszony i ukarany grzywną w wysokości 3000 euro”.⁴

Niektórzy sugerowali, że kara jest zbyt wysoka, jednak podkreślano przy tym bezzmysłowość zawodnika, który mógł wyjechać na tor i stwarzać potencjalne niebezpieczeństwo nie tylko dla siebie, ale również dla pozostałych żużlowców.

Regulamin żużlowy jasno określa substancje, które są niedozwolone. Niestety niektóre z nich znajdują się nawet w powszechnie dostępnych lekach przeciwbólowych, dlatego żużlowcy muszą mieć się na baczności i czytać dokładnie recepturę każdego z przyjmowanych leków, tak by uniknąć kary. Nie udało się to Patrykowi Dudkowi, którego zawieszono na okres jednego roku za wykrycie w jego organizmie substancji o nazwie metyloheksanamina. Po roku absencji Patryk Dudek wspominał, że od czasu jego zawieszenia inni zawodnicy zaczęli zwracać większą uwagę na przyjmowane leki czy odżywki:

„To fakt, że dzięki mojemu doświadczeniu reszta zaczęła uważniej sprawdzać skład odżywek, zaczęła się tym tematem

² Więcej: JP, 172 cm, 63 kg, 24 lata - to przeciętny żużlowiec w PGE Ekstralidze, <https://pomorska.pl/172-cm-63-kg-24-lata-to-przecietny-zuzlowiec-w-pge-ekstralidze/ar/9849548> [dostęp, 20.09.2021]

³ *Przegląd Sportowy* (nr 90) 2009, s. 24.

⁴ *Przegląd Sportowy* (nr 204) 2014, s. 7.

¹ *Przegląd Sportowy* (nr 109) 2007, s. 10.

interesować. Pojawił się w klubach system, który pozwala zawodnikom stwierdzić, co mogą wziąć a czego nie. Nie tak dawno dowiedziałem się, że nie mogę zażywać Ibuproenu, bo tam są niedozwolone substancje. Mój przypadek sprawił, że teraz o dopingu mówi się więcej, rośnie świadomość”.⁵

Refleksja Patryka Dudka dowodzi, że zmieniające się z roku na rok przepisy stają się coraz bardziej szczegółowe, co z kolei powoduje, że zawodnicy muszą na bieżąco śledzić zachodzące w nich zmiany tak, by dostosowywać do nich swoją dietę oraz przyjmowane leki. Dotyczy to również odżywek, które mają duży wpływ na ich kondycję oraz budowę sylwetki.

Oprócz ważnej w sporcie żużlowym siły fizycznej równie ważna jest dla zawodnika odporność psychiczna, która pozwala im radzić sobie z niekiedy ekstremalnym stresem. Niektórzy zawodnicy mają z nią wielki problem. Żużlowcy ścigają się pod wielką presją, każdy z nich chce być najlepszy, każdy chce zdobywać jak największą ilość punktów. Wszystko to bowiem ma wpływ na zajmowaną pozycję wśród zawodników dyscypliny i przekłada się to również na wysokość apanaży. Dodatkowo na psychikę sportowców wywierają wpływ kibice, którzy wymagają od swoich zawodników jak najlepszych wyników i bardzo trudno pogodzić im się z większymi porażkami drużyny, której kibicują. Kiedy negatywne emocje kumulują się, zawodników dopadają kryzysy psychiczne, które często prowadzą do spadku formy i odporności na stres, co skutkuje często dalszym pogłębianiem się kryzysu. Z takim spadkiem formy psychicznej zmierzył się jeden z najlepszych polskich żużlowców, Janusz Kołodziej, obecnie zawodnik Unii Leszno, który w *Przeglądzie Sportowym* opowiedział o swoich problemach i skorzystaniu z pomocy psychologa:

„Cztery lata temu byłem mistrzem Polski. Wówczas wydało mi się, że złapałem Pana Boga za nogi. Jednak nic z tego. Wpadłem w dołek, z którego nie potrafiłem wyjść. Każda porażka bardzo mocno mnie bolała. Nie mogłem zrozumieć, dlaczego spadam ze szczytu. Najgorsze było to, że nie miałem wtedy obok siebie nikogo, kto mógłby mi pomóc. W mojej rodzinie nie ma żużlowców, ja jestem pierwszy [...] Te spotkania z psychologiem to w ogóle była dziwna sprawa. Właściwie podczas nich rozmawiałem sam ze sobą, a ten specjalista był tylko moim alibi [...] Takie opowiadanie na głos o sobie samym boli. Warto jednak przez to przejść. Teraz jestem na takim etapie, że już potrafię radzić sobie z problemami”.⁶

Zmienność formy, odnoszone sukcesy, ale również porażki czy wydarzenia związane z życiem prywatnym zawodników, są uważnie śledzone przez media. Materiał tego typu jest wykorzystywany przez dziennikarzy do kreowania wizerunków sportowców, zarówno tych pozytywnych, jak i negatywnych. Czarny sport jest w Polsce jednym z najpopularniejszych sportów, wzbudza wielkie zainteresowanie dużej rzeszy kibiców. W przypadku mediów przekłada się to bezpośrednio na korzyści finansowe. Gdy rośnie zapotrzebowanie na ten sport, staje się on produktem komercyjnym, a treści są dobierane w taki sposób, by dobrze je sprzedać. Wówczas media skupiają swoją uwagę na żużlowcach i kreują stosowny do okoliczności wizerunek dyscypliny i jej zawodników⁷. W efek-

cie takich medialnych zabiegów, w powiązaniu z konkretnymi zawodnikami, w obiegu publicznym pojawia się wiele chwytliwych określeń jak np. królowie, ludzie z żelaza czy profesorowie. Należy również podkreślić, że medialne kreacje mają bezpośredni wpływ na rozwój sportu żużlowego oraz jego historię. Powstała i powstaje żywa i niepowtarzalna historia tego sport, której nie są w stanie oddać książki. W wielu bowiem przypadkach, publikacje poświęcone żużlowi i jego przeszłości opierają się na wiadomościach czerpanych z przekazów medialnych.

Wizerunek zawodników żużlowych budowany przez media

Współcześnie nic nie przyciąga uwagi kibiców tak, jak ukazywanie faktów z życia zawodowego i prywatnego sportowców. Nie wystarczy już dostarczanie przez media informacji związanych jedynie ze szczegółami danych spotkań sportowych, czy o zwycięstwach i porażkach. Kibice chcą przede wszystkim wiedzieć, co dzieje się w zespole zawodnika, jakie są jego relacje z innymi sportowcami, jakie zmiany zachodzą w jego *teamie* składającym się z mechaników czy osób, które przygotowują silniki pod konkretne zamówienie ich idola, a także jaką jest on osobą poza stadionem i wyścigami. To charakterystyczne dla naszych czasów zafascynowanie sensacją czy plotką przekłada się na materiały prezentowane w różnych mediach, w tym również w prasie i, co warto podkreślić, trend ten nie dotyczy tylko żużla. Audycje sportowe w telewizji, w radiu oraz przekazy prasowe, zarówno te tradycyjne, jak i elektroniczne, pełne są tego typu informacji o kulisach karier sportowców. Marketing medialny, który jest nastawiony na nieustające powiększanie grupy odbiorców przekazów sportowych, by użyć zamierzonego celu, wykorzystuje postaci sportowców, którzy mają wiele atutów i odznaczają się czymś wyjątkowym, co wyróżnia ich spośród pozostałych. W szczególności brani są pod uwagę ci zawodnicy, którzy uprawiają sporty popularne, przyciągające na imprezy największą liczbę publiczności. Wiąże się to z poszerzeniem zasięgu oddziaływania reklam, promocji itp.⁸ Redaktorzy mediów oraz organizatorzy imprez sportowych odwołują się w swych działaniach wprost do zasad obowiązujących w marketingu. Na pierwszoplanowych bohaterów artykułów wybierają postaci, które ze względu na swoją popularność przyciągają największą uwagę. Szczególnie cenne są wszelkiego rodzaju skandale bądź zdarzenia, którym można nadawać w artykułach chwytliwe tytuły. Takie proste chwytliwy marketingowe generują natychmiastowe zyski ze sprzedaży większych nakładów prasy bądź zwiększają tzw. oglądalność w telewizji, czy liczbę tzw. „wejść” na stronach internetowych.

Sytuacje z kategorii „skandali” nie omijają również sportu żużlowego. Możemy tu przywołać skrajny wręcz przykład wydarzenia, którym przez pewien czas żyły prawie wszystkie media sportowe. Sprawa dotyczyła Sławo-

dawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, Katowice 2011, s. 116.

⁸ Z. Waśkowski, *Wykorzystanie Sportowców w promocji przedsiębiorstwa z uwagi na ich atrakcyjność marketingową* [w] *Człowiek i Społeczeństwo T. 36*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Nauk Społecznych, Poznań 2013, s. 1-3.

⁵ *Przegląd Sportowy* (nr 182) 2014, s. 16.

⁶ *Przegląd Sportowy* (nr 185) 2009, s. 21.

⁷ P. Halemba, B. Berger, A. Ulfik, *Rola marketingu sportowego w kreowaniu wizerunku sportowca poprzez media* [w] *Zarządzanie w wybranych obszarach sportu, turystyki i rekreacji*, Wy-

mira Drabika, który przykuł swoją żonę łańcuchem do łóżka. To zdarzenie zainteresowało również redakcję szacowanego *Przeglądu Sportowego*, w którym pojawił się artykuł, przedstawiający jego szczegóły:

„W czwartek wieczorem policja i straż pożarna uwolniły Katarzynę D. Kobieta została przykuta łańcuchem do łóżka (za lewą nogę) przez Sławomira D., najwybitniejszego zawodnika w historii Włókniarza. O zajściu policję powiadomił jeden z sąsiadów – Usłyszałem krzyki kobiety, dlatego zadzwoniłem po pomoc – mówił. Po uwolnieniu kobieta powiedziała policji, że do łóżka przykuł ją Sławomir D. [...] Miał już konflikt z prawem – w 1995 roku został przyłapany na prowadzeniu samochodu po pijanemu. Na dziesięć miesięcy stracił prawo jazdy [...] W 2004 roku – startując w barwach WTS Wrocław – Sławomir D. miał bardzo poważny upadek, w wyniku którego doznał złamania kręgosłupa. W następnym sezonie wrócił do Częstochowy, ale nie powrócił już do dawnej dyspozycji. Kibice często obarczali go winą za porażki Włókniarza. Nie wiadomo, jaki wpływ wywarło to na życie sportowca, ale faktem jest, że atmosfera w jego rodzinie była napięta”.⁹

Część żużlowców, która prowadziła rozrywkowe oraz niegodne pochwały życie poza sportem, znajdowała się w kontekście tego typu „sensacyjnych” spraw. Co więcej, niespecjalnie przejmowali się oni tym, że stali się „bohaterami” takiego rodzaju przekazów, które trafiały do miłośników czarnego sportu. Najważniejsze było dla nich utrzymywanie swojej popularności i bardzo często generowali kolejne konflikty z prawem oraz napięcia w relacjach rodzinnych i towarzyskich. Praktyka funkcjonowania mediów pokazuje, że „spokojni” zawodnicy nie są tak bardzo lubiani i rozchwytywani jak ci, którzy co jakiś czas pojawiają się w przestrzeni publicznej w atmosferze skandalu. Jak wspominał w książce poświęconej swojej osobie Marek Cieślak:

„Tacy właśnie krnąbrni zawodnicy są uwielbiani, nie zaś ci przykładni, o których nie przeczytamy nigdy nic sensacyjnego na kolumnach towarzyskich”.¹⁰

Wśród żużlowców było bardzo wielu zawodników, którzy dbali o to, by się nie pojawiać w mediach w takim kontekście i z zaangażowaniem dbali o swój wizerunek oraz swoją prywatność. Przykładem może być Wojciech Żabiałowicz, wybitny żużlowiec, który jest osobą bardzo „niemiedialną”. W czasach swojej żużlowej kariery zawsze stronił od komentarzy na temat swoich kolegów z toru, a gdy już coś skomentował, to zawsze z pochwałą lub w sposób delikatny. Był bardzo trudnym partnerem dla dziennikarzy, którzy niewiele mogli wydobyć z niego informacji. W czasie, gdy stał się już żużlowcem „na emeryturze”, trudno było go namówić na jakąkolwiek rozmowę, a niemożliwe wręcz było uzyskanie od niego informacji, które mogłyby posłużyć do napisania książki na temat jego kariery¹¹. Takich zawodników, którzy nie dbali o rozgłos, a byli przy tym wybitnymi sportowcami dbającymi o swoją prywatność było znacznie więcej.

Często jednak bywało również tak, że znakomicie rozwijająca się kariera żużlowa nie pozwoliła na zachowanie pełnej prywatności. Zawodnicy, którzy osiągnęli sukcesy przede wszystkim międzynarodowe, pozostawali

pod nieustającą ścisłą obserwacją mediów. Poza tym, po zdobyciu ważnych tytułów czy nagród, nie mogli odmówić mediom rozmowy, co dzisiaj jest już rzeczą zupełnie naturalną. Można nawet powiedzieć, że obecność poszczególnych zawodników w mediach jest w pewnym stopniu wymuszana przez mechanizmy funkcjonujące na pograniczu sportu, mediów oraz sponsorów. Media takie jak telewizja, opłacając drogie licencje za możliwość transmisji i wspierając ten sport, liczą również na pewne udogodnienia oraz swego rodzaju bonusy ze strony klubów i zawodników. Dzięki informacjom o zawodnikach i ich wypowiedziom dostarczanym widzom czy czytelnikom, transmisje z imprez sportowych stają się bardziej żywe i ciekawsze.

W taki właśnie sposób powstawały w prasie pewnego rodzaju „biografie”, które opisywały każdy moment kariery zawodników żużlowych od najmłodszych lat, aż do zakończenia ich sportowej przygody, włączając w to także ich życie rodzinne. Bardzo dużo tekstów *Przegląd Sportowy* poświęcał m.in. Tomaszowi Gollobowi. W jednym z wywiadów z jego osobą można było przeczytać wiele związanych z nim ciekawostek:

„A jak awionetka, która rozbiła się przy lądowaniu. Żużlowiec leciał wtedy na mecz do Tarnowa, a za sterami siedział jego ojciec Władysław. Panowie cudem uniknęli śmierci. B jak Brygida. Obecną żonę poznał przez znajomych. Pracowała jako kelnerka w jednej z bydgoskich dyskotek. Nie była fanką żużla, ale Tomasz zakochał się w niej bez pamięci [...] I jak idole z dzieciństwa. Najbardziej podziwiał Hansa Nielsena, zwanego profesorem z Oxfordu. Pasjonował się też jazdą Tony’ego Manga, który startował w wyścigach motocyklowych. J jak Jankes. Młodzieńki Gollob ścigał się z kolegami na rowerach, które udawały żużlowe motocykle. Krzyczał przy tym, że jest Romanem Jankowskim. K jak Kaczka. Żona Brygida, głównie przed Grand Prix w Bydgoszczy przygotowuje mężowi kaczkę po staropolsku, czyli z jabłkami i agrestem. Żartuje, że to dlatego Tomasz rozwija później skrzydła na torze”.¹²

Zasadą jest to, że media wybierają do rozmów przede wszystkim tych żużlowców, którzy cieszą się popularnością i odnoszą istotne sukcesy. Często dziennikarze, ale także sami zawodnicy ocieplają swój wizerunek, uchodząc przy tym za rodzinnych, ułożonych i spokojnych. Kreowany w ten sposób ich obraz może kontrastować z tym, co zobaczyć można podczas meczów, czy jakichś przełomowych momentach, życia żużlowca. Doskonale ilustruje tę nietrwałość kreowanego przez dziennikarzy obrazu zawodnika osoba wspomnianego już Tomasza Golloba, który ukazywany był w prasie raz jako przykładowy mąż i ojciec, a raz jako osoba agresywna, niebezpieczna i nieokazująca szacunku swojemu otoczeniu. Na początku kariery wizerunek prasowy Golloba, był bardzo pozytywny. Uchodził on za świetnego zawodnika, który przy tym dba i szanuje swoją rodzinę. Tego typu obraz funkcjonował w przestrzeni publicznej do momentu jego rozstania z żoną. Wtedy w mediach zaczęły się pojawiać doniesienia o tym, że Tomasz Gollob znęcał się fizycznie nad swoją rodziną, a także, że w obecności córki Wiktorii miał jakoby przyłożyć pistolet do głowy żony. Córka opowiadała wówczas dziennikarzom, że nienawidzi swojego ojca i życzy mu tego, aby nigdy nie zdobył tytułu mistrza świata. Tomasz Gollob, zdaniem jego córki, miał również ocieplać swój wizerunek, zabierając ją w obecności

⁹ *Przegląd Sportowy* (nr 164) 2006, s. 11.

¹⁰ M. Cieślak, W Koerber, *Pół wieku na czarno*, Wydawnictwo SQN, Kraków 2016, s. 236.

¹¹ P. Chłopek, B. Kuczowski, M. Strzyżewski, *O żużlu i wokół żużla. Rozmowy z Wojciechem Żabiałowiczem*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2019, s. 7.

¹² *Przegląd Sportowy* (nr 138) 2008, s. 19.

dziennikarzy na spacerach lub trzymając ją na rękach, gdy stał na najwyższym stopniu podium i fetował swoje zwycięstwa. Według córki to ostentacyjne okazywanie bliskości kierowane było do mediów, brakowało go natomiast w życiu pozamedialnym. Rozpętana przez dziennikarzy afera zaczęła cichnąć, gdy odbywały się rozprawy sądowe, a jego żona trafiła do szpitala psychiatrycznego. Sam Gollob wszystkim tym informacjom medialnym zaprzeczał, jednak według córki, nadal wykorzystywał ją dla poprawy swojego medialnego wizerunku¹³. Sprawa nie została do końca wyjaśniona i do dziś nie wiadomo, co w rzeczywistości działo się w domu Gollobów.

Fot. 1. Tomasz Gollob z córką i żoną. Ukazywany w mediach jako wzorowy mąż i ojciec. Źródło: Przegląd Sportowy (nr 210) 2001, s. 19.

W prezentowanym, ale w pewnej mierze również generowanym przez dziennikarzy konflikcie rodzinnym tego zawodnika, jego koledzy z toru, a także mistrz świata, Jerzy Szczakiel, stali po stronie żużlowca. W udzielanych wywiadach podkreślali, że rodzinnych spraw nie powinno się załatwiać w mediach, a już tym bardziej, gdy Gollob walczy o swoje pierwsze w życiu mistrzostwo. Psycholog Marek Graczyk w rozmowie dla *Przeglądu Sportowego* powiedział:

„Nie powinno się załatwiać spraw prywatnych w takim momencie. Pan Tomasz ma realną szansę zdobyć tytuł mistrzowski, a spotyka się z atakami ze strony rodziny. A przecież ważne jest, by teraz miał chłodną głowę. Takie konflikty nie są bez znaczenia, bo wywołują negatywne uczucia, emocje, złą energię. Ale jeśli zawodnik ma czyste sumienie, to rzadko zdarza się, by miały negatywny wpływ na jego postawę sportową”¹⁴.

Pozytywny obraz osoby Golloba ulegał zmianie również w wyniku jego złego zachowania po poniesionych porażkach. W swoich wypowiedziach próbował np. zrzucać odpowiedzialność za porażkę na trenerów, pomawiając ich o „sprzedanie” meczu. Później, gdy dziennikarze wracali do rzucanych przezeń bezpodstawnych oskarżeń, zawodnik wypierał się swoich wcześniejszych wypowiedzi bądź nie potrafił ich sobie przypomnieć:

„Kibiców nie muszą interesować utarczki między sportowcami a dziennikarzami, jednak tą sprawą warto się zająć z dwóch powodów. Po pierwsze: coraz częściej Gollob coś mówi i...zaraz o tym zapomina, wypierając się swoich słów. Tak było na przykład podczas wspomnianego derby Pomo-

rza, kiedy pan Tomasz oskarżył swoich trenerów o sprzedanie meczu, a później nie przypominał sobie tych słów. Upierał się, że nic się nie zdarzyło, mimo iż świadków całego zdarzenia było chyba z pięćdziesięciu”¹⁵.

Tomasz Gollob w złości po porażkach obrażał w sposób wulgarny wszystkie osoby, które źle wypowiadały się na jego temat, bądź według niego były winne tej porażki. Jak pisali dziennikarze *Przeglądu Sportowego*, często brakowało mu pokory pozwalającej na przyznanie się do przegranej, nie był również skory do przeprosin, gdy ktoś bezpodstawnie oskarżał. W czasie odnoszonych przez siebie sukcesów udzielał on tylko krótkich i niewiele wnoszących wywiadów. Dzięki temu, że był bardzo dobrym zawodnikiem, najczęściej unikał kar, a wszystkie przewinienia szybko odchodziły w zapomnienie¹⁶. W końcowej fazie swojej kariery Gollob uznawany był nie tylko przez media, ale również środowisko żużlowe i kibiców za arcymistrza, najlepszego polskiego żużlowca. Opinia ta utrzymuje się aż po dzisiejszy dzień. Wiele w jego zachowaniu i wizerunku zmieniło się w momencie wypadku, który przerwał jego karierę. Gollob był wyraźnie przygaszony, zmienił się jego wygląd, wypowiedzi, co możemy prześledzić dzięki pojawiającym się w prasie artykułom.

Fot. 2. Tomasz Gollob ukazywany w prasie w trakcie walki o powrót do pełni zdrowia. Źródło: Przegląd Sportowy (nr 85) 2020, s.1 (okładka).

Media zaczęły ukazywać Tomasza Golloba jako walczącego o zdrowie w taki sposób, jak czynił to podczas zawodów na torze żużlowym, czyli nieugiętego, odważnego i niepoddającego się. Sam zawodnik mówił w wywiadach o trudności i wielkim bólu, który towarzyszy mu w „najważniejszym wyścigu” jego życia:

„O zdrowie mocno walczę i nie jest mi łatwo. Po kontuzji z 2017 roku znalazłem się w bardzo trudnej sytuacji, ale postanowiłem, że nie będę narzekał. Bóle spastyczne nie ustępują i dają o sobie znać praktycznie codziennie. To utrudnia normalne funkcjonowanie. Uszkodzenie rdzenia kręgowego jest zlokalizowane wysoko i jest na tyle duże, że muszę walczyć z dolegliwościami każdego dnia. Ktoś, kto tego nie doświadczył, nie ma pojęcia, o czym mówię. Gdy słyszę, że dobrze wyglądam, tylko się uśmiecham [...] Ćwiczę niemal każdego dnia, bo wierzę, że zły czas w końcu się skończy, a zamiast bólu pojawi się czucie w nogach[...] Jestem świadomy jak ważna jest rehabilitacja, dlatego zaciskam zęby

¹³ Więcej: M. Korzus, *Córka Golloba: Nienawidzę Cię Tato! Dlaczego córka Tomasza Golloba go oskarża*, <https://sport.se.pl/sporty-motorowe/corkatomasza-golloba-nienawidze-cie-tato-aa-5PmZ-hYdA-QFH6.html> [dostęp: 20.09.2021]

¹⁴ Przegląd Sportowy (nr 188) 2010, s. 24.

¹⁵ Przegląd Sportowy (nr 192) 2003, s. 10.

¹⁶ Tamże.

i walczyć”.¹⁷

Poprowadzone w taki sposób wywiady z polskim mistrzem, ukazują człowieka, który mimo wielu trudności, ogromnego bólu i utraty wszystkiego, co było dla niego ważne, jest niezmiernie silną osobą, która nikogo nie obwinia, o nic nie prosi, ale stara się być sympatyczną i sama walczy o powrót do pełni sprawności. To zupełnie inny wizerunek, od tego, który wykreowano w trakcie rozstawania się przez niego z żoną oraz bezpośrednio po rozwodzie. Na jeszcze większą przemianę w kształtowaniu przez dziennikarzy wizerunku zawodnika, wskazują artykuły prasy z czasów pandemii, gdy Tomasz Gollob bardzo poważnie wypowiadał się o sytuacji pandemicznej:

„Siedzę w domu, ale przyznam, że z prerażeniem obserwuję to, co dzieje się na świecie. W ciągu kilku tygodni wirus spalił cały świat i przewrócił nasze życie do góry nogami[...] Życie ludzkie jest znacznie bardziej kruche niż sądzimy. To powinno nam umysłować, że trzeba o siebie dbać i cieszyć się tym co mamy. Teraz nikomu nie jest do śmiechu, bo wiemy, że życie nie będzie takie samo”.¹⁸

Tego rodzaju słowa z ust mistrza, pokazują, że doszło w nim do wielkiej zmiany. Osoba, która jeszcze do niedawna walczyła ostro na torze żużlowym i miała świadomość wielkiego zagrożenia dla swojego życia i zdrowia, wskazuje na fakt, że zdrowie i radość z życia codziennego są najważniejsze. Stoi to w sprzeczności z wcześniejszymi medialnymi wypowiedziami tego zawodnika. Nowy wizerunek jest wypadkową zaistniałej sytuacji w okresie pandemii, zmiany filozofii życiowej żużlowca, będącej efektem wypadku oraz wieku i sytuacji zdrowotnej, ale również dziennikarskiej potrzeby odwoływania się do rozpoznawalnych autorytetów społecznych.

Są jednak zawodnicy, którzy mają w mediach wypracowany niepodlegający tak radykalnym zmianom wizerunek. Opiera się on albo na pozytywnych cechach charakteru bądź złych zachowaniach, które w ich przypadku uwidaczniają się na torze i wywołują niechęć kibiców do zawodnika. Przykładami żużlowców, którzy słyną ze swojego spokoju, wrażliwości i rozważnej jazdy są Jerzy Szczakiel i Jarosław Hampel. Pierwszy z nich, mistrz świata z 1973 r. uznawany był przez prasę za jeżdżącego ambitnie, ale mimo wszystko bezpiecznie i z rozsądkiem. Był również określany jako osoba skromna, która krok po kroku realizowała swoje żużlowe cele. Podczas Indywidualnych Mistrzostw Świata według prasy miał być niezwykle ostrożny i dzięki temu oraz swojej czystej oraz zdrowej rywalizacji zyskał najważniejszy w żużlu tytuł. Sam o swoim zachowaniu i staraniach podczas tych zawodów powiedział:

„Może to wyglądało na torze tak efektownie, ale dopiero pod koniec, jak widziałem już szansę na tytuł szedłem na pełny gaz [...] Przed biegiem barażowym byłem już usatysfakcjonowany zdobyciem tytułu wicemistrza, dlatego do biegu dodatkowego wystartowałem bez napięcia nerwowego, czego brak było słynnemu Maugerowi [...] Strachu nigdy nie odczuwałem. Czasem podczas rozgrywek ligowych, bałem się niektórych zawodników, o których wiedziałem, że jeżdżą nieczysto, ale wtedy starałem się zachować jeszcze większą ostrożność”.¹⁹

Budowany przez media ciepły wizerunek Jerzego Szczakiela wiąże się bardzo mocno z jego sytuacją rodzinną. Zawodnik miał przechodzić bardzo trudne chwile po utracie matki i zajmować się wszystkimi sprawami w domu. To spowodowało, że media skupiały się na jego zaradności oraz z racji zaistniałej sytuacji rodzinnej, przedwczesnej dojrzałości i samodzielności. Prasa w artykułach przedstawiała go w taki sposób, że odbiorca od razu myślał o nim jako o osobie godnej naśladowania. W tekstach nie brakowało szczegółów, które opisywały życie Szczakiela poza żużlem. *Przegląd Sportowy* pisał o nim w jednym z artykułów opisujących śmierć jego matki:

„Najlepszy żużlowiec świata, pochodzi z licznej rodziny. W domu pozostał ojciec i młodsza siostra Grażyna uczyszczająca do szkoły. Na barki Jerzego spadł po śmierci matki w lipcu br. ciężar opieki nad domem. Czas swój musi dzielić pomiędzy gospodarstwo, pracę zawodową i sport. Nie ma wolnych chwil na jakąkolwiek rozrywkę. Matka Szczakiela, której śmierć przeżył bardzo mocno, była największym kibicem żużlowym [...] Wierzyła w niego. Wiedziała, że jeździ ostrożnie i niepotrzebnie nie ryzykuje i nigdy się o niego nie bała [...] Po rodzinnej tragedii jaką przeżył, nie startował miesiąc, miał zamiar nawet porzucić sport, był bardzo załamany [...]”.²⁰

Jerzy Szczakiel miał w przekazie dziennikarskim opinię osoby bardzo dojrzałej i odpowiedzialnej. Przez cały czas jego kariery sportowej, jak i po jej zakończeniu, media nie pisały o nim w sposób negatywny. Uchodził również za osobę, która nigdy nie złamała w żaden sposób prawa drogowego i nie spożywała żadnych używek:

„Jest bardzo zdyscyplinowanym użytkownikiem dróg. Nigdy nie zapłacił mandatu karnego, żaden funkcjonariusz nie zwrócił mu uwagi za przekroczenie przepisów drogowych [...] Nie pali tytoniu, nie pije alkoholu i kawy.”²¹

Trwały i dobry wizerunek w mediach, ma również drugi z wcześniej wymienionych zawodników – Jarosław Hampel. W wypowiedziach dla prasy czy innych mediów zawsze waży swoje słowa i jest zawodnikiem, który z szacunkiem odnosi się do swoich torowych rywali. Szczególnie w wypowiedziach o Tomaszu Gollobie, z którym nie utrzymywał relacji poza torem, starał się wypowiadać w sposób bardzo pozytywny, chwalać przy tym jego talent:

„Z Tomaszem Gollobem w ogóle mamy słaby kontakt. Nie jesteśmy przyjaciółki, ale za to szanujemy się na torze. Niech wygra lepszy [...] Ja nie jestem zawodnikiem, który liczy sobie zwycięstwa nad Gollobem [...] Ale wiem, że Tomek jest fantastycznym zawodnikiem i z pewnością dużo mi jeszcze do niego brakuje. Przede wszystkim doświadczenia”.²²

W życiu rodzinnym Jarosław Hampel przedstawiany jest jako osoba spokojna, rodzinna, ciepła i troskliwa. Media śledząc z zainteresowaniem jego występy w początkowej fazie kariery, podkreślały spokój Hampela, przed ściganiem. W tekście *Przeglądu Sportowego* opisano, co Jarosław Hampel robi tuż przed ważnymi zawodami:

„Przedwczoraj przed telewizorem nie mógł za długo siedzieć. Spać poszedł już o 21.00. Nie przeszkodziło mu to, by w czwartek rano wylegiwać się do 11. A po co wstawać? Jeszcze się zdązę nadenerwować. Tak naprawdę, to stresik

¹⁷ *Przegląd Sportowy* (nr 202) 2019, s. 28.

¹⁸ *Przegląd Sportowy* (nr 85) 2020, s. 8.

¹⁹ *Przegląd Sportowy* (nr 160) 1973, s. 6.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

²² *Przegląd Sportowy* (nr 124) 2004, s. 14.

poczuję dopiero w sobotę przed zawodami”.²³

Jarosław Hampel na większości zdjęć pojawiających się w prasie jest szeroko uśmiechnięty. Nie ma smutnego wyrazu twarzy nawet wtedy, gdy nie udaje mu się stanąć na najwyższym stopniu podium, a zajmuje niższe pozycje. Dlatego stał się bohaterem licznych artykułów, które można uznać za świetną promocję jego osoby, znacząco zwiększającą jego popularność i sympatie kibiców.

Fot. 3. Jarosław Hampel z żoną i psem Herą. W prasie przedstawiany jako sympatyczny i spokojny człowiek, co ma swoje odzwierciedlenie również w życiu pozamedialnym. Źródło: *Przegląd Sportowy* (nr 124) 2004, s. 14.

Mniej cenionym przez media, jak i samych zawodników jest Nicki Pedersen, który słynie z brutalnej i nieprzepisowej jazdy. W tym wypadku, nieobliczalne zachowanie zawodnika w decydujący sposób przyczyniało się do tego, że większość tekstów mu poświęconych ma wydźwięk negatywny. Z tej racji media, a w szczególności prasa, nie mogła ocieplać czy ratować wizerunku osoby, która uchodzi w środowisku żuźlowym za tzw. „wariata”. W wypowiedziach potrafi być ironiczny, arogancki i zaprzeczać faktom. Po protestach zawodników będących efektem „wjechania” w jednego z najlepszych żuźlowców świata, Grega Hancocka, powiedział:

„[...] Ja jeżdżę niebezpiecznie? Przejdźcie się po parku maszyn i zapytajcie moich rywali, czy mają do mnie jakiekolwiek pretensje. Zapewniam was, że nikt nie powie złego słowa”.²⁴

Słowa te były oczywiście nieprawdą, a Pedersen próbował za wszelką cenę oczyścić się w mediach i przykuć uwagę kibiców. W wywiadach innych zawodników nie brakowało słów krytyki kierowanych w stronę Duńczyka. m.in. niepochlebnie wypowiadał się o nim Tomasz Gollob i Jarosław Hampel. Drugi z nich powiedział:

„Wiadomo, że czasem nawet trzeba kogoś przyblokować, żeby wygrać wyścig, lecz na pewno nie w taki perfidny sposób w jaki robi to Pedersen. Przecież najbardziej w tym wszystkim liczy się zdrowie i życie – mówi nie widząc żadnego usprawiedliwienia dla zachowania duńskiego żuźlowca”.²⁵

Prasa wykorzystująca afery, konflikty i naganne zachowanie zawodnika, a tym bardziej krytyczne komentarze ze strony rywali Pedersena, jeszcze bardziej podkręcała zaistniałe sytuacje, by tylko zwrócić uwagę czytelników i zachęcić ich do przeczytania artykułów. *Przegląd Sportowy* w sposób niepochlebny wypowiadał się o duńskim zawodniku:

„Nie ma chyba w stawce Grand Prix zawodnika, którego Nicki Pedersen kiedyś by nie staranował[...] W jeździe Pedersena nie było nawet odrobiny płynności – podskakiwał bez-

władnie na każdej nierówności. Pytany jak określił by swój styl, odpowiadał bez wahania: – Prosty. Chce wygrywać. Chciał tak bardzo, że nie bał się niczego. Braki techniczne nadrabiał szaloną ambicją, taranował rywali, wpadał w bandy. Zaliczył chyba wszystkie kontuzje świata – ręk, kostek, kolan, szyi, kręgosłupa [...]”.²⁶

Nicki Pedersen przez cały okres swojej kariery, był osobą kontrowersyjną, zwracał na siebie uwagę mediów, z charakterystyczną dla siebie bezczelnością zaprzeczał temu, co nagrywały kamery. W złości demolował swoje stanowiska w parku maszyn i zachowywał się w sposób bardzo agresywny. Trudno zatem byłoby go pokazywać w innym świetle niż negatywnym. Każdy inny sposób wprowadzałby zbyt duży, dla wszystkich widoczny rozdźwięk pomiędzy rzeczywistością a ewentualnym pozytywnym tekście prasowym. Dlatego też dziennikarze *Przeglądu Sportowego* woleli bazować na jego negatywnych cechach charakteru, by przy okazji przekazywać jak najbardziej rzetelne informacje, a sam Nicki Pedersen najwyraźniej nie dbał o to, by jego wizerunek w mediach był dobry.

Media, w tym również prasa bardzo cenią sobie wszelkiego rodzaju wydarzenia bądź postaci o charakterze kontrowersyjnym. Dlatego też dziennikarze nie mogli pominąć faktu, jakim było staranie się kobiet o możliwość ścigania się na torze żuźlowym. Dość powszechnie w obiegowej opinii kobiety były i są postrzegane jako nienadające się do uprawiania tak niebezpiecznego i brutalnego sportu. Mimo usilnych starań, jak dotąd, żadna z kobiet na stałe nie została powołana do ligowych rozgrywek. Jednak sam fakt pojawienia się ich w klubach żuźlowych był okazją do licznych artykułów na ten temat i prób promowania ich wizerunku na tle uprzedzonych do nich mężczyzn. Pierwszą kobietą, która pokazała się w mediach jako chcącą rywalizować z mężczyznami na torze była Nanna Jorgensen. W sposób dość jednoznaczny wypowiedziała się o swojej obecności w sporcie żuźlowym:

„[...] Śliczna buzia to nie wszystko. Prawdziwe piękno jest w środku. Po wyścigu, kiedy jestem brudna na pewno nie wyglądam jak Miss Universe [...] Zakazać dziewczynie jeździć na motocyklu, to mniej więcej tak, jak powiedzieć jej: nie możesz kopać piłki, bo jesteś dziewczyną. Nie dzielimy zajęć na te dla pań i te dla panów. Moim zdaniem mężczyźni mogą gotować, zmywać naczynia i robić pranie. Ja wam tego nie zabraniam. Dlatego pozwólcie mi się ścigać[...] Wielu starszych ludzi, którzy mentalnie żyją jeszcze w XIX wieku, mówią mi: dziewczynko idź do domu zmywaj naczynia. Ale ja nie chcę być kurą domową. Mamy XXI wiek, jako nowoczesna kobieta chcę robić to co lubię, czyli walczyć na torze”.²⁷

Prasa zaczęła kreować wizerunek Jorgensen, jako kobiety, która chce przełamać pewne bariery w sporcie żuźlowym i to z dużą determinacją. Dzięki temu zaczęły dołączać do niej kolejne panie. Jedną z nich była Sylwia Pszon, której z dużą uwagą przyglądała się polska prasa. Zainteresowanie nią było większe, z tej racji, że była to jedyna Polka, która chciała wkroczyć w żuźlowy świat. Sylwia Pszon prezentowała siebie i swoje opinie, wzorując się na Nannie Jorgensen. Wypowiadała się w sposób konkretny i szczery o swoim zamiłowaniu do tego sportu. Dziennikarze *Przeglądu Sportowego*, w jednym z wywiadów, dali jej możliwość przekonania czytelników,

²³ *Przegląd Sportowy* (nr 124) 2004, s. 14.

²⁴ *Przegląd Sportowy* (nr 110) 2007, s. 12.

²⁵ *Przegląd Sportowy* (nr 124) 2004, s. 15.

²⁶ *Przegląd Sportowy* (nr 110) 2007, s. 12.

²⁷ *Przegląd Sportowy* (nr 126) 2008, s. 18.

że kobieta nie musi budzić w sporcie żuźlowym niechęci, czy wzbudzać śmiechu. Pszon stała się dzięki swoim wypowiedziom, wzorem do naśladowania i dała młodym dziewczynom w Polsce odwagę do walki o swoje prawa i możliwość realizowania swoich pasji. Tak mówiła o sobie:

„Myślę, że życie jest fajniejsze, gdy robi się to, co się lubi. Ja od dziecka pasjonowałam się sportami motorowymi. Z dziadkiem i ojcem chodziłam na mecze żuźlowe, zamiast bawić się lalkami jeździłam na małych motorkach. Kiedy byłam troszkę starsza, udało mi się kupić najprawdziwszego Simsona, jeździłam na każdym motocyklu, który wpadł mi w ręce. Moim wielkim marzeniem stało się zaliczenie także jazdy na motocyklu żuźlowym. Początkowo chciałam przejechać 5 metrów, ale kiedy wsiadłam na motocykl, już wiedziałam, że muszę, muszę i jeszcze raz muszę jeździć na żuźlu. Pewnego pięknego dnia marzenie się spełniło”.²⁸

Fot. 4. Sylwia Pszon, pierwsza kobieta w Polsce, która spróbowała swoich sił na torze żuźlowym. Sympatyczna i odważnie wypowiadająca się w mediach. Źródło: Przegląd Sportowy (nr 50) 1995, s. 18.

Medialne wizerunki żuźlowców powstają więc często za sprawą celowego działania zmierzającego do wypromowania swojej osoby, jak również za sprawą samych mediów, które wykorzystują zawodników i zawodniczki, ich sukcesy oraz problemy dla własnych celów marketingowych, przynoszących wymierny zysk. Nie bez znaczenia dla procesu kreowania wizerunków sportowców jest konkretne zapotrzebowanie społeczne. Schlebienie gustom odbiorców (w naszym przypadku czytelnikom) jest gwarancją sukcesu komercyjnego poszczególnych tytułów prasowych.

Mgr Paulina Michalska – absolwentka studiów na kierunkach projektowania kultury i komunikacji europejskiej w Instytucie Kultury Europejskiej UAM

²⁸ Przegląd Sportowy (nr 50) 1995, s. 18.